

Omgangsvormen met een landschap van stand

GEBIEDSBESCHRIJVING LANDSCHAP MIDDEN-DELFLAND

Deze gebiedsbeschrijving vormt de inhoudelijke onderlegger van de aanvraag aan Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland om het Midden-Delfland gebied aan te wijzen als Bijzonder Provinciaal Landschap in het kader van de Wet natuurbescherming. De gebiedsbeschrijving is opgesteld in samenwerking met overheden en organisaties uit het gebied, die allen de aanvraag ondersteunen.

OMGANGSVORMEN MET EEN LANDSCHAP VAN STAND

Gebiedsbeschrijving Landschap Midden-Delfland

Opgesteld in opdracht van het College van de Gemeente Midden-Delfland

Maart 2017

INHOUDSOPGAVE

DEEL A: Achtergrond en beleidskeuze

1. Inleiding en leeswijzer	9
2. Plangeschiedenis: op de schouders van het voorafgaande	11
3. De noodzaak van een bijzondere status	23

DEEL B: Beschrijving van de kernkwaliteiten

1. Kernkwaliteit: open polderlandschap in de metropool	27
1.1 De horizon	29
1.2 De groene lijst	31
1.3 Maat en randen van de polders	33
<i>Omgangsvormen</i>	53
2. Kernkwaliteit: landschap met een historisch verhaal	55
2.1 Het grondvlak: verkaveling, kreekruggen en erven	57
2.2 Waardevolle elementen en ensembles	59
2.3 Karakteristiek van de polderranden en bebouwingslinten	61
<i>Omgangsvormen</i>	63
3. Kernkwaliteit: buitenruimte voor twee miljoen mensen	71
3.1 Rijke randen tussen stad en land	73
3.2 Attracties en voorzieningen	77
3.3 Bewegen door het landschap	79
<i>Omgangsvormen</i>	85
4. Kernkwaliteit: verweving van veenweidelandbouw en veenweiden- tuur	87
4.1 Samenhang ondergrond en grondgebruik	89
4.2 Beheer van het veenweidegebied: kansen voor de toekomst	91
4.3 Waterbeheer: systeem en vernieuwing	93
<i>Omgangsvormen</i>	95
Bronnen	96
Colofon	99

Deel A: Achtergrond en beleidskeuze

1 INLEIDING EN LEESWIJZER

Dankzij de planologische bescherming in het verleden ligt het open landelijke gebied van Midden-Delfland nu nog als een groene parel tussen de omringende steden en glastuinbouwgebieden. Dat maakt het gebied waardevol en uniek maar tegelijkertijd ook kwetsbaar door de hoog-stedelijke dynamiek van de omringende metropool.

In de herziening van de Natuurbeschermingswet, die per 1 januari 2017 in werking treedt, is de mogelijkheid opgenomen om gebieden met een bijzondere waarde aan te wijzen als Bijzonder Provinciaal Landschap. De gebiedspartijen in de Hof van Delfland zien hierin een kans om Midden-Delfland opnieuw een bijzondere status te geven, om het gebied zo te beschermen tegen ongewenste ontwikkelingen en de bijzondere kwaliteiten zorgvuldig verder te ontwikkelen. Daarom hebben zij het initiatief genomen om, als voorbereiding op de aanwijzing van het landschap van Midden-Delfland tot Bijzonder Provinciaal Landschap, een Gebiedsbeschrijving te maken, die als basis dient voor de inhoudelijke onderbouwing van deze aanwijzing en richting kan geven aan de omgangsvormen met het landschap in de toekomst.

Deze Gebiedsbeschrijving wordt gezamenlijk aan de provincie Zuid-Holland aangeboden, als onderbouwing van de aanwijzing tot Bijzonder Provinciaal Landschap.

Leeswijzer

De Gebiedsbeschrijving is verdeeld in twee delen;

Deel A : Achtergrond en Beleidskeuze

Dit deel van de Gebiedsbeschrijving bevat de motivatie van de noodzaak van een bijzondere status voor Midden-Delfland, als bekrachtiging en als concrete uitwerking van de aanwijzing van het gebied tot Groene Buffer in de Visie Ruimte en Mobiliteit.

Deel A sluit af met de kaart met voorgestelde begrenzing van het Bijzonder Provinciaal Landschap.

Deel B : Beschrijving van de Kernwaarden

Dit deel van de Gebiedsbeschrijving benoemt de bijzondere waarden van het landschap van Midden-Delfland en de omgangsvormen die in acht genomen moeten worden om die waarden te behouden en te versterken.

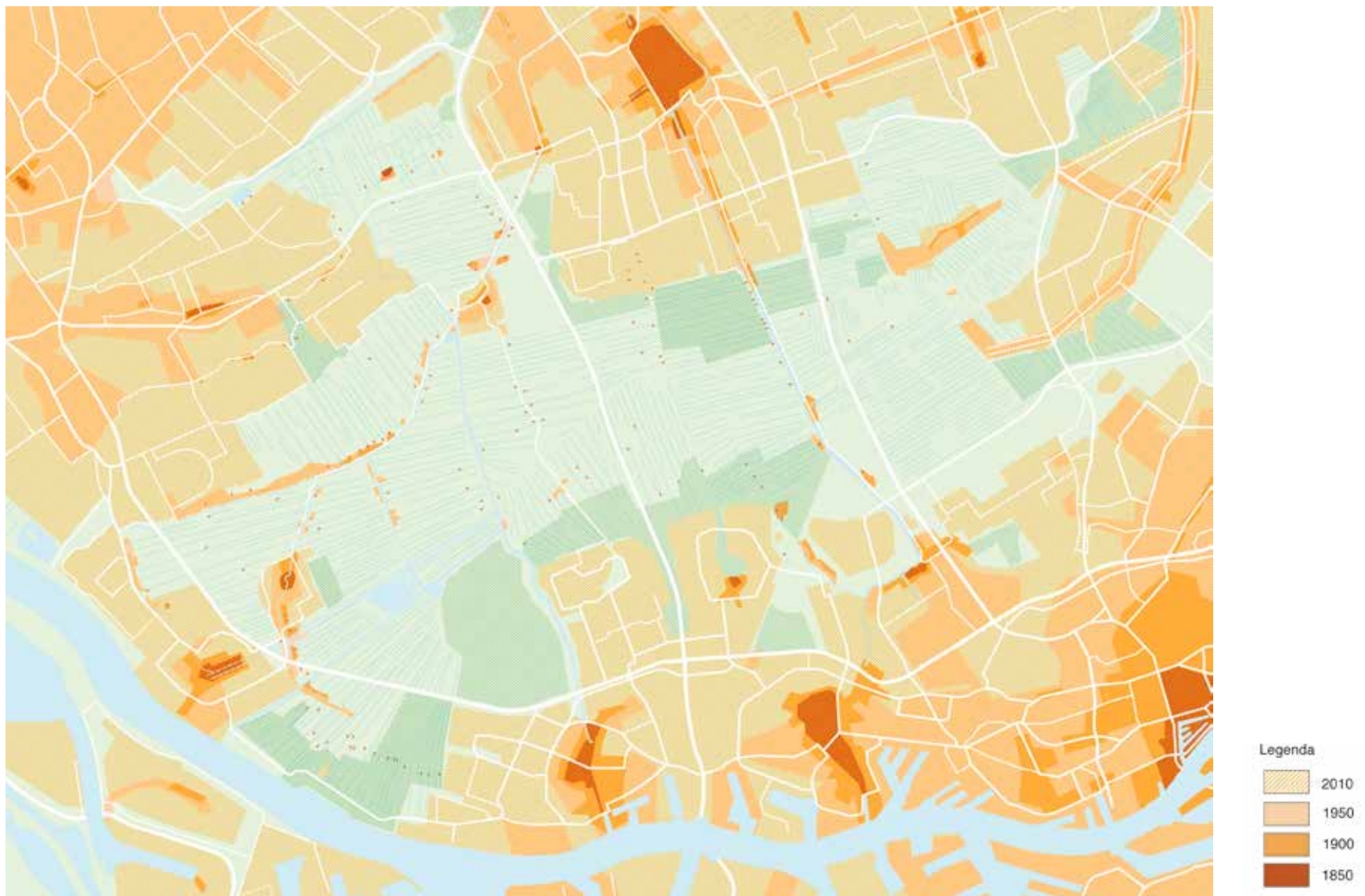
Deze beschrijving is verdeeld naar vier kernwaarden:

1. Open polderlandschap in de metropool: ervaring van karakteristieke openheid behouden.

2. Landschap met een historisch verhaal: geschiedenis herkenbaar houden.

3. Buitenruimte voor twee miljoen mensen: voorzieningen optimaal benutten.

4. Verweving van veenweidelandbouw en veenweidenatuur: zorgen voor toekomstbestendigheid.

De groei van de steden in de Zuidvleugel in de twintigste eeuw

2 PLANGESCHIEDENIS: op de schouders van het voorafgaande

Rijksbufferzone

1960-2011: Rijksbufferzone

Samen met Spaarnwoude was Midden-Delfland het eerste gebied dat in de 'Eerste Nota voor de Ruimtelijke Ontwikkeling van Nederland' in 1960 als Rijksbufferzone werd aangewezen. Het doel van deze aanwijzing was om er voor te zorgen dat in de toenemende verstedelijking van de Randstad deze groene gebieden een nutsfunctie zouden behouden voor recreatie, natuur en landbouw. De regering wilde de heldere contrasten tussen stad en landelijk gebied in deze gebieden behouden. Om de betekenis als recreatiegebied en natuurgebied te ontwikkelen ging men er vanuit dat planologische bescherming niet

genoeg was, maar dat het Rijk (via een aparte publieke organisatie) ook grondaankopen zou moeten doen. Vanuit het 'hogere algemene belang' werd dit een verantwoorde investering gevonden.

Terugkijkend kunnen we stellen dat de status van Rijksbufferzone - die zich ook uitstrekte ten oosten van de A13- het polderlandschap van Midden-Delfland heeft behoed voor grootschalige woningbouw en omvangrijke uitbreiding van de glastuinbouw. Alleen in de Dorp- en Kralingerpolder is er een zone glastuinbouw vanuit het Westland binnen de Rijksbufferzone aangelegd, overigens volgens de plannen van

de Reconstructie. Ook is er – minder planmatig - hier en daar 'verspreid glas' in het gebied terecht gekomen, dat deels ook weer met een speciale regeling (IODS) is verwijderd.

In 2011 kwam bij de vaststelling van de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte de planologische bescherming door het Rijk van alle tien aangewezen Rijksbufferzones te vervallen.

Plankaart Reconstructie

Zoneringskaart Reconstructie

1977-2010: Reconstructiewet

De inrichting van Midden-Delfland kreeg vorm in de speciale Reconstructiewet, die in het zuidwestelijke deel van de Rijksbufferzone een integrale vorm van landinrichting in gang zette. Het ging bij de Reconstructie niet alleen om het verbeteren van de agrarische productieomstandigheden (ontsluiting, ontwatering en verkaveling) maar evenzeer om investeringen in fietspaden, recreatiegebieden, natuurgebieden, water en bosbouw om het landschap toegankelijk en aantrekkelijk te maken voor de bewoners uit de omliggende steden. De Reconstructiewet had betrekking op het deel van Midden-Delfland ten westen van de A13: deelgebied Abtswoude, deelgebied Gaag en deelgebied Lickebaert, in totaal een gebied van 6700 hectare. Volgens de opvatting over ruimtelijke ordening

in de Derde Nota uit 1977 ("verweven waar het kan, scheiden als het moet") werd voor het gehele gebied een functie-zoneringskaart vastgelegd.

De ruimtelijke hoofdopzet van het plan is een verschil tussen het middengebied, met hoofd-functie landbouw (A) en tuinbouw (D) en de randen langs de steden en de zone spoorlijn/Schie/A13 waar wordt ingezet op recreatie in verschillende gradaties van intensiteit en op natuur. Langs de stadsrand van Delft wordt bosbouw (K) ook als hoofd-functie voorgesteld. Voor enkele landbouwgebieden wordt een verweving van landbouw en natuur voorgesteld (B/C).

In de lange uitvoeringsperiode, van dertig jaar, is aan deze hoofd-zonering van het functionele

verschil tussen midden-gebied en randen vastgehouden. Daardoor zijn tussen de steden en het agrarische kerngebied 'groenzomen' van recreatiegebieden komen te liggen. Door veranderde inzichten over recreatiewensen is de zuidrand van het gebied, langs Vlaardingen en Schiedam, niet als intensief maar als extensief recreatiegebied ingericht.

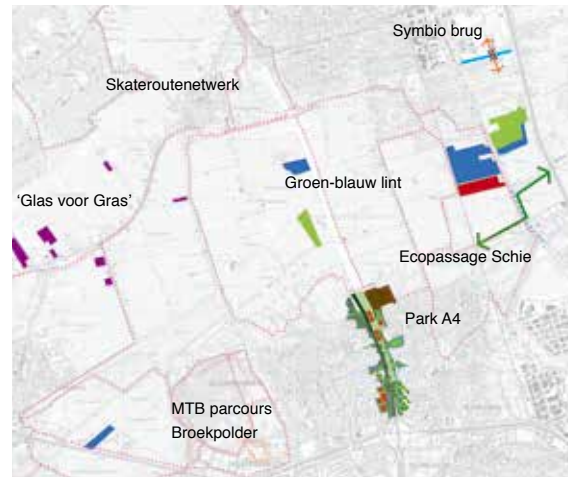
Nota Belvedere

1999: Nota Belvedere

De Rijksoverheid zette met deze nota een beleid in om te stimuleren dat de cultuurhistorische waarden van gebieden een belangrijke inspiratie en aanknopingspunt vormen bij ruimtelijke veranderingen ('behoud door ontwikkeling'). Midden-Delfland werd aangewezen als Belvederegebied vanwege de bijzondere ontginningsgeschiedenis. De bescherming moest worden gericht op "het behoud van de openheid en de cultuurhistorische waarden van de agrarische gebieden". Met name worden de kreekruigen en terpen als bewoningsplekken genoemd en verder ook het systeem van natuurlijke afwatering tijdens de middeleeuwse ontginning via de Noordvliet en de Boonervliet.

IODS - projecten in uitvoering

2000: Integrale Ontwikkeling tussen Delft en Schiedam

In 2000 startte onder leiding van de provincie Zuid-Holland het programma IODS (Integrale Ontwikkeling tussen Delft en Schiedam), waarin als compensatie voor de aanleg van de rijksweg A4 extra werd geïnvesteerd in het landschap: recreatieve voorzieningen, opruimen van verspreide kassen, aanleg van ecologische verbindingen, investeringen in duurzame melkveehouderij. Dit programma is in 2015, na oplevering van de A4, grotendeels afgerond. Enkele projecten lopen nog door.

Gebiedsvisie Midden Delfland 2025®

2005: Gebiedsvisie Midden Delfland 2025®

Op initiatief van de gemeente Midden-Delfland hebben Rijk, provincie, gemeenten en maatschappelijke organisaties een Gebiedsvisie vastgesteld om Midden-Delfland 'groter, toegankelijker, herkenbaarder en meer een eenheid' te maken. Instrumenten daarvoor zijn een Landschapontwikkelingsperspectief, het ontwikkelen van Poorten naar het landschap, marketing van het gebied en een financieringsfonds. In 2016 is het uitvoeringsprogramma van de gebiedsvisie vastgesteld.

Ruimtelijke visie Hof van Delfland

2010: Ruimtelijke visie Hof van Delfland 2025

Vanuit het Nota Ruimte-programma Randstad Urgent is een nieuwe samenwerkingsvorm in de Zuidvleugel van de Randstad geïntroduceerd: de Hof van Delfland. Midden-Delfland vormt binnen de Hof van Delfland het centraal gelegen open landschap. Thema in deze ruimtelijke visie is de historische band tussen stad en landschap. Het gebied ontleent zijn waarde aan de contrasten tussen de complementaire delen van 'stad, land en glas' en het feit dat die eenheden op verschillende manieren met elkaar verbonden zijn: economisch, sociaal-cultureel en ruimtelijk-ecologisch. In deze nota wordt de ambitie uitgesproken om in het gebied moderne 'stads- en landschapsparken' te

Visiekaart LOP

ontwikkelen op basis van de recreatiegebieden die in de jaren '80 en '90 zijn gerealiseerd en om toeristische 'poorten' als toegang naar het landschap te maken. De bijbehorende Visiekaart laat de ambitie zien om door groenstroken verbindingen te maken naar de kust en naar het Groene Hart.

Ruimtelijke kwaliteit polders LOP

2010: Landschapontwikkelingsperspectief Midden-Delfland® 2025

Als uitwerking van de Gebiedsvisie Midden-Delfland® 2025 hebben de samenwerkende gemeenten en het Hoogheemraadschap een Landschapontwikkelingsperspectief vastgesteld, als basis voor gemeentelijke structuurvisies. Dit LOP benoemt ruimtelijke kwaliteiten en ontwikkelingskansen per polder en geeft een streefbeeld voor de toekomst. In dit streefbeeld wordt de openheid van het 'landbouwkerngebied' benadrukt. Er wordt ook een zekere transformatie van de recreatiegebieden langs de randen voorgesteld, door deze transparanter te maken en te laten aansluiten op het historische kavelpatroon. Voor het verbinden van stad en land wordt ingezet op een netwerk van waterverbindingen en het ontwikkelen van een tiental 'poorten'.

Plankaart Groen-Blauwe Slinger

1995-2015: Groen-Blauwe Slinger

Het deel van de Rijksbufferzone Midden-Delfland ten oosten van de A13 ligt buiten het Reconstructie- en IODS gebied. Hier startte op initiatief van de provincie Zuid-Holland in de jaren '90 het project Groen-Blauwe Slinger voor de aanleg van natuur- en recreatiegebieden die de bebouwingkernen van elkaar scheiden en de grote landschappen met elkaar verbinden. Recent zijn de deelgebieden Groenzoom en Bergboezem bij Pijnacker en Berkel-Rodenrijs ingericht.

Kaart bebouwingslinten Gebiedsprofiel

2012: Gebiedsprofiel Midden-Delfland

Als handreiking voor de omgang met die bestaande kwaliteiten heeft de provincie samen met de gemeenten een Gebiedsprofiel opgesteld. Dit gebiedsprofiel is een uitwerking van de kwaliteitskaart in de Visie Mobiliteit en Ruimte. In dit Gebiedsprofiel kan een initiatiefnemer houvast vinden 'hoe' nieuwe ontwikkelingen vorm kunnen krijgen.

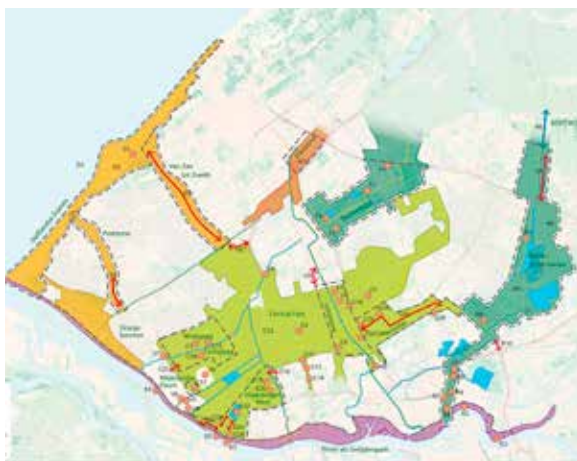
Plan groenstructuur Noordrand

2013: Noordrand Rotterdam

De gemeenten Rotterdam en Lansingerland en de Vereniging Natuurmonumenten werken momenteel in het programma 'Noordrand Rotterdam - de groene stadsrand' aan het versterken van de natuurwaarden, cultuurhistorie en het recreatief gebruik aan de noordrand van Rotterdam. Tussen de Schie en de Rotte wordt een doorgaande recreatieve route gemaakt (het Polderpad), historische landgoederen langs de Schie worden in ere hersteld en de waarde van polder Schieveen als weidevogelgebied wordt versterkt.

Uitvoeringsprogramma Hof van Delfland

2016: Uitvoeringsprogramma Hof van Delfland

In het kader van de Landschapstafel Hof van Delfland is voor het deelgebied Midden-Delfland ('Central Park') een uitvoeringsprogramma vastgesteld waarin voor de komende jaren 27 grotere en kleinere uitvoeringsprojecten voor het versterken van de landschappelijke kwaliteit zijn geagendeerd. In de begrenzing van dit programma wordt 'Groot Midden-Delfland' aan weerszijden van de A13 nadrukkelijk als één gebied beschouwd en wordt geïnvesteerd in verbindingen naar het Bieslandse Bos/Buitenhout, de Rotte en de kust.

Hollandse Banen Metropoolregio

2016: Landschap als vestigingsfactor in de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag

De Metropoolregio zet met het plan Hollandse Banen in op het verbeteren van de recreatieve samenhang tussen stad en landschap door de aanleg van een doorgaand stelsel van regionale fietspaden, dat in tracering en profiel een grote mate van logica en herkenbaarheid heeft. Daardoor wordt het voor bewoners van de steden uitnodigend om het landschap in te gaan en worden verschillende metropolitane landschappen met elkaar verbonden.

CONCLUSIES

De aanwijzing tot Rijksbufferzone en de uitvoering van de landschapsinrichting van de Reconstructiewet hebben er voor gezorgd dat het landschap van Midden-Delfland is geworden wat het nu is. De doelstelling van de Rijksbufferzone om een helder contrast tussen stad en land te maken is bereikt. Het plan van de Reconstructie is dertig jaar lang met een grote consequentie en volharding uitgevoerd. Het heeft gezorgd voor zonering van het grondgebruik en voor een netwerk van recreatieve voorzieningen: bos- en recreatiegebieden en fietspaden.

De beleidsnota's van de afgelopen tien jaar (onder andere het LOP, de visie Hof van Delfland, IODS en Hollandse Banen) bouwen voort op de ambities van de Rijksbufferzone en de Reconstructie en stellen op onderdelen actualisatie en aanvulling voor. Dertig jaar na dato zijn er immers deels gewijzigde omstandigheden, bijvoorbeeld in het waterbeheer en in de relatie landbouw en natuur, en gewijzigde behoeftes, bijvoorbeeld voor het recreatieve aanbod. Aan

deze 'update' wordt al gewerkt en de aanwijzing tot Bijzonder Provinciaal Landschap is een kans om deze agenda weer scherp te stellen. In dit rapport wordt dit gedaan door gekoppeld aan de vier kernwaarden van het landschap 'Omgangsvormen' te benoemen.

De inzet om het open agrarisch polderlandschap te behouden in contrast met de stad staat nog overeind, maar is niet zonder meer een zekerheid voor de toekomst.

In de dynamiek van de Zuidvleugel blijft het landschap onder druk staan en is er kans op een sluipende verrommeling van binnen uit. Als Groene Buffer in het planologisch beleid van de provincie heeft Groot Midden-Delfland een generieke planologische bescherming, maar de unieke waarden en specifieke kwetsbaarheid van het gebied zijn daarbij nog niet op een concrete en hanteerbare manier 'ingekleurd'.

De aanwijzing van Midden-Delfland tot Bijzonder Provinciaal Landschap is een kans om die bescherming concreet te maken, aan de hand van vier kernwaarden van het gebied:

1. Open polderlandschap in de metro-pool: ervaring van karakteristieke openheid behouden.

2. Landschap met een historisch verhaal: geschiedenis herkenbaar houden.

3. Buitenruimte voor twee miljoen mensen: voorzieningen optimaal benutten.

4. Verweving veenweidelandbouw en veenweidenatuur: zorgen voor toekomstbestendigheid.

Verstedelijking en glastuinbouw in de Zuidvleugel, 2016

Landschap in de Zuidvleugel, 2016

3 DE NOODZAAK VAN EEN BIJZONDERE STATUS

Hollands polderlandschap

Het landschap van Midden-Delfland is uniek op zichzelf. Het is een gaaf Hollands veenweidelandschap, waarin de middeleeuwse ontginningsslijnen van de polders nog alom herkenbaar zijn. Een extra bijzonderheid is dat dit ontginningsspatroon wordt dooraderd door de vroegere getijdekreken, die vanwege de inklinking van het veen nu de hoogste zones in het landschap vormen. Daarmee onderscheidt Midden-Delfland zich van alle andere veengebieden in Laag Nederland, zoals bijvoorbeeld de polders in het Groene Hart.

Betekenis voor de stad

Het landschap van Midden-Delfland is ook uniek door zijn ligging. Het is Nederlands meest ingesloten landschap. Te midden van de steden, industrie en glastuinbouwgebieden is hier een polderlandschap gespaard dat nog voldoende schaal heeft om als 'buiten' te worden ervaren. Net zoals het leven in de dichte hoogbouw van Manhattan veel minder waard zou zijn zonder het Central Park, zo is ook de Zuidvleugel veel minder waard zonder de ademruimte van een groot groengebied centraal in de metropool. Een groengebied dat bovendien meer is dan een kunstmatig aangelegd stadspark en nog

de authenticiteit heeft van het oorspronkelijke agrarisch landschap. Zonder een aansprekend landschap onder handbereik verliezen stedelijke regio's hun aantrekkingskracht.

Het recent verschenen onderzoek 'Blind Spot' –een initiatief van de Vereniging Deltametropool– onderbouwt deze stelling en laat door een internationale vergelijking tussen wereldsteden zien hoe belangrijk het landschap als vestigingsfactor is in de huidige kennis-economie.

Investerings uit het verleden

Dat Midden-Delfland een grote emotionele en daarmee ook economische waarde heeft is geen nieuw inzicht. De afgelopen vijftig jaar is er veel planologische aandacht aan het gebied besteed, om het te beschermen, en er is veel in de inrichting van het landschap geïnvesteerd, om het beter bruikbaar en toegankelijk te maken en om de pijn van grote ingrepen, zoals de aanleg van de A4, te verzachten.

Lichtemissie rond Midden-Delfland (2012, Atlas van de Leefomgeving)

Die aandacht en investeringen uit het verleden scheppen verplichtingen voor een zorgvuldige omgang met het landschap nu en in de toekomst. Alle overheden en organisaties die samenwerken in de Landschapstafel Hof van Delfland voelen daarvoor een grote gezamenlijke verantwoordelijkheid, die ze zelf op lokaal niveau in praktijk brengen. Daarbij proberen zij de kwaliteit van het gebied te verbeteren door het authentieke te toetsen en tegelijkertijd vooruitgang mogelijk te maken.

Planologische status

Door de aanwijzing als Bijzonder Provinciaal Landschap wordt de (inter)nationale waarde van Midden-Delfland als uniek en als kwetsbaar landschap krachtig onderstreept. Dat is een duidelijk signaal tegen toekomstige grootschalige ingrepen in het gebied en het biedt een kans om Midden-Delfland als onderscheidend 'sterk merk' neer te zetten en daarmee de economie van het gebied te versterken.

In de Visie Ruimte en Mobiliteit (2014) van de provincie Zuid-Holland is Midden-Delfland aangeduid als Groene Buffer met een menging van agrarisch gebruik, recreatie, natuur en cultuurhistorische waarde. Een deel van Midden-Delfland heeft bovendien de status van Stiltegebied.

Investeringen in het landschap

Verdiepte ligging A4

380kv ondergronds

Polderpad in de Vlinderstrik

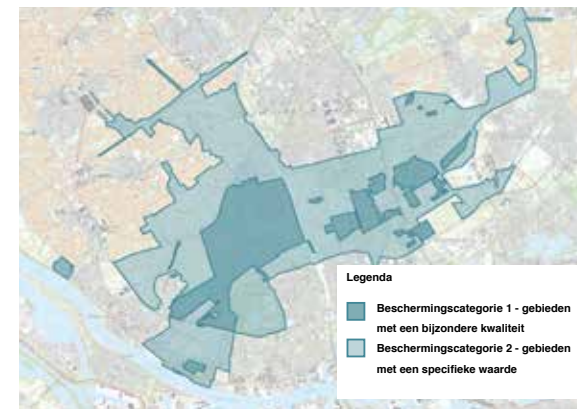
Nieuwe laan in de groene zoom

Binnen de begrenzing van de Groene Buffer onderscheidt de Visie Ruimte en Mobiliteit twee categoriën van de bescherming van gebieden:

- *Beschermingscategorie 1* voor de gebieden die onderdeel zijn van het Nationaal Natuur Netwerk of zijn aangewezen als Cultuurhistorisch Kroonjuweel, waar de bestaande functie kaderstellend is.
- *Beschermingscategorie 2* voor de rest van de Groene Buffer, waar 'ontwikkelingen mogelijk zijn als specifieke waarden behouden blijven'.

Stiltegebieden

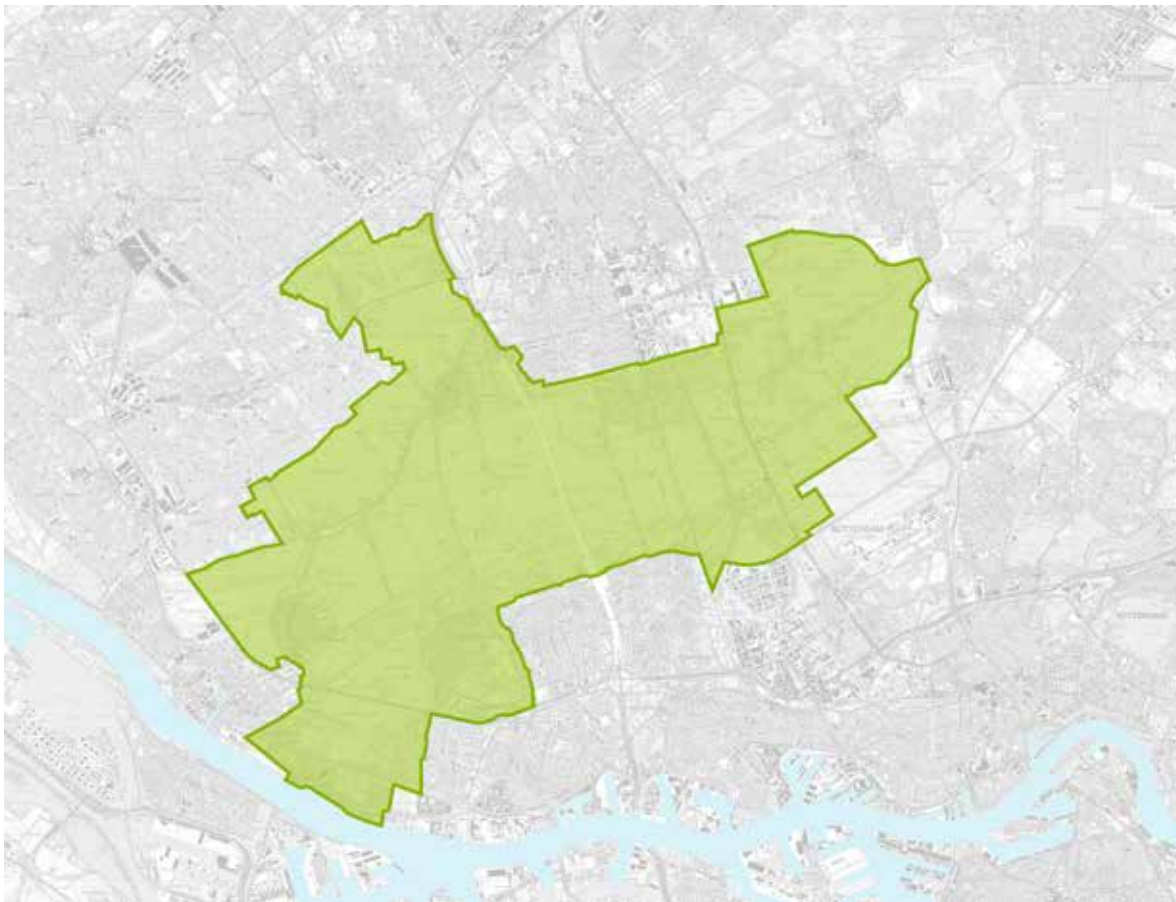
Begrenzing Groene Buffer met beschermingscategorien

De betrokken overheden en gebiedspartijen in Midden-Delfland willen deze planologische bescherming handhaven. Om die bescherming, naar buiten toe sterker te maken, stellen zij voor om het hele gebied binnen de planologische begrenzing van de Groene Buffer, inclusief de dorpskernen, de status van Bijzonder Provinciaal Landschap binnen de Natuurbeschermingswet te geven.

Om de bescherming concreter en specifieker te maken hebben zij een nadere uitwerking gemaakt van de vier kernkwaliteiten van het gebied en hebben zij voor het behouden en versterken van die kernkwaliteiten 'Omgangsvormen' afgesproken.

Visie Ruimte en Mobiliteit

Begrenzing Bijzonder Provinciaal Landschap

Begrenzing Bijzonder Provinciaal Landschap:

De begrenzing voor het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland is gebaseerd op de voormalige Rijksbufferzone en de huidige begrenzing van de Groene Buffer uit de Visie Ruimte en Mobiliteit (VRM).

Dit grote aaneengesloten landschap, dat bestaat uit het agrarisch kerngebied, de recreatiegebieden aan de randen en de dorpskernen, ontleent zijn waarde aan het contrast met het omringende stedelijk gebied.

Verbindingen met nabij gelegen groengebieden

Onderdeel van een groter geheel:

Het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland vormt binnen de Hof van Delfland het centraal gelegen open landschap. Door groene parkzones en routes is Midden-Delfland verbonden met de omringende steden en met de nabij gelegen groengebieden: de Rotte, het Buytenhout, de Vlietzone en met het nieuwe Nationale Park De Hollandse Duinen.

Deel B: Beschrijving van de kernkwaliteiten

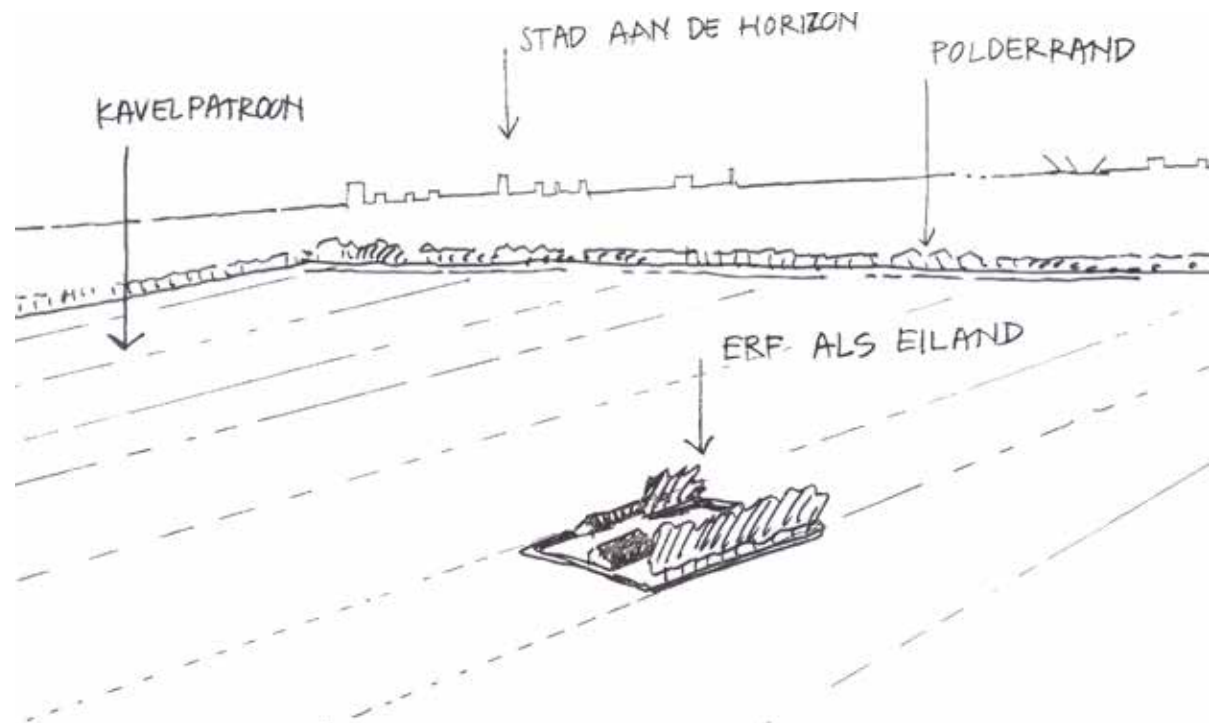

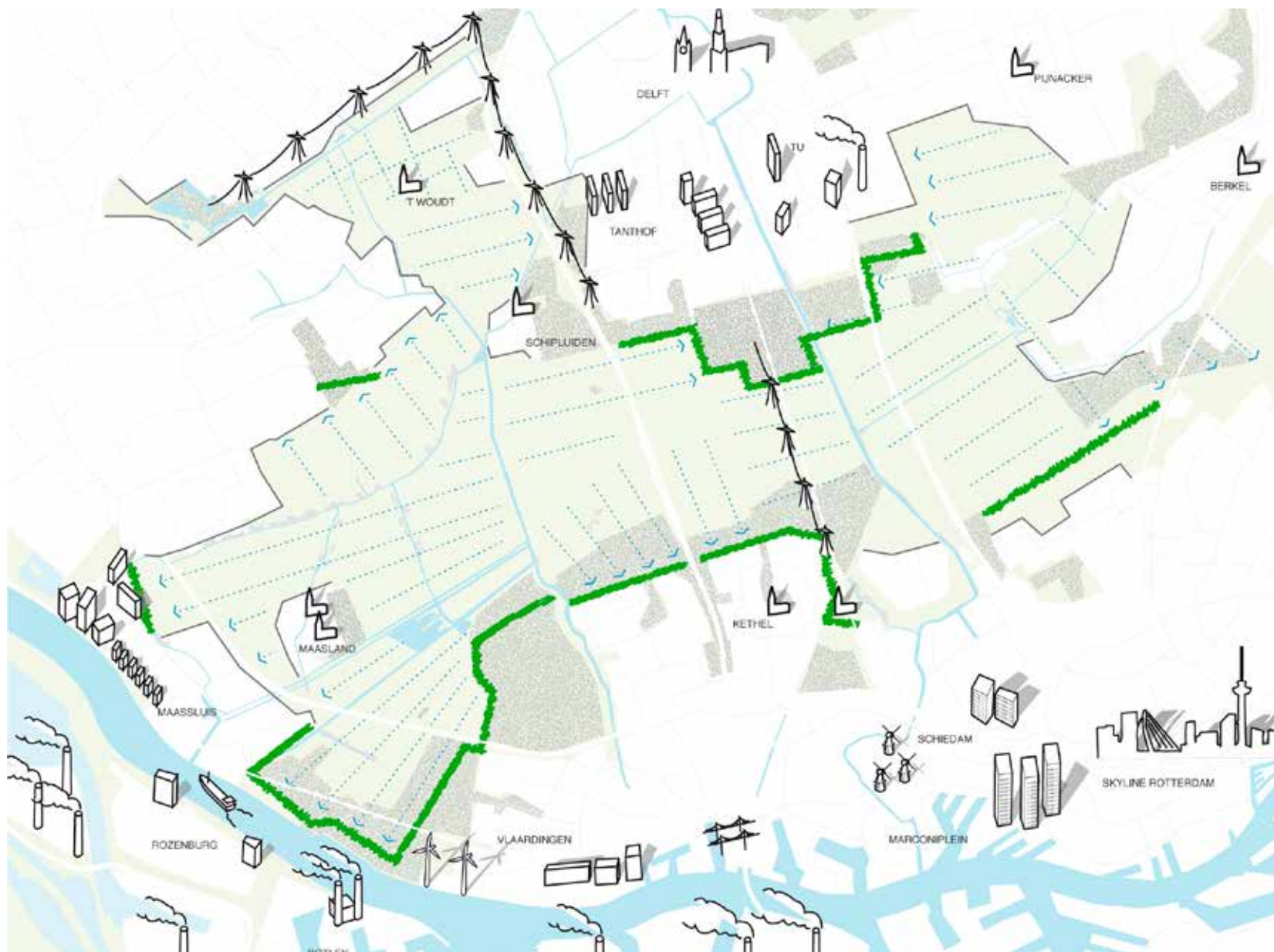
1 KERNKWALITEIT: open polderlandschap in de metropool

Het polderlandschap van Midden-Delfland ligt als uitgespaarde open ruimte in een stedelijke agglomeratie. Dit contrast geeft een bijzondere lading aan de openheid, die niet zozeer groot-schalig is maar een karakteristieke ruimtelijkheid kent. Kenmerkend voor Midden-Delfland is de dieptewerking in de opbouw van het landschap:

- de beleving van de **horizon**: stedelijk silhouet of oneindige leegte
- de beleving van de **stadsranden**: groene lijst rond het open landschap
- de **maat van de polders** van circa 1,5 tot 2 kilometer
- de doorgaande lijnen in het **kavelpatroon** die over randen en barrières heen zorgen voor samenhang in het grondvlak
- de **verspreide erven** op de kreekruggen en de eendenkooien, die als losse eilandjes in de ruimte liggen en zorgen voor dieptewerking.

Kenmerkende ruimteopbouw Midden-Delfland

Stedelijke oriëntatiepunten aan de horizon

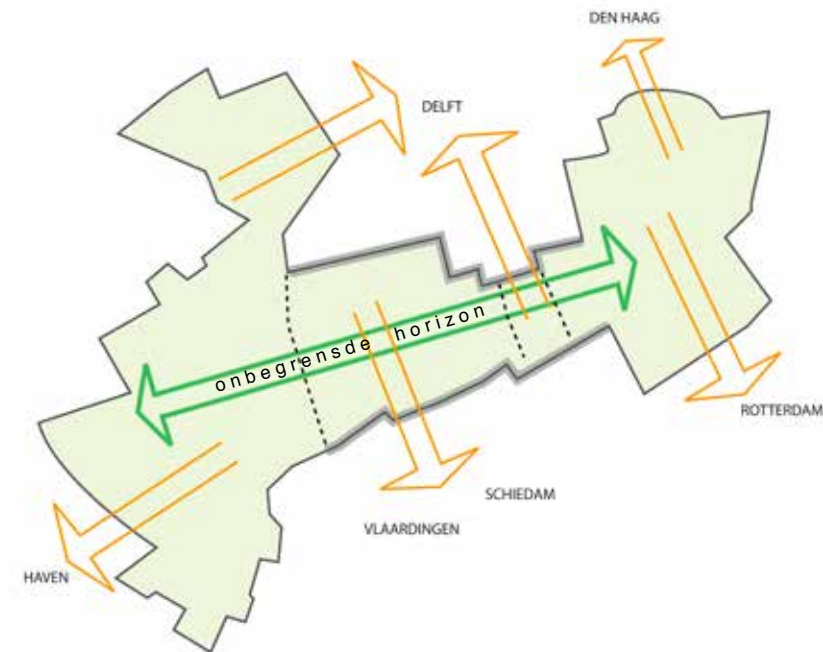
1.1 De horizon

De 'stad aan de horizon' geeft het polderlandschap van Midden-Delfland een bijzondere betekenis, omdat het bijdraagt aan de identiteit van het landschap en voelbaar maakt dat die openheid ten opzicht van de stad is verdedigd. Door de oriëntatie op verschillende stadsranden ontstaat verschil in vier landschappelijke deelgebieden:

- westelijk van de Vlaardingerwaard: oriëntatie op de haven/rivier
- ten noorden van Schipluiden: oriëntatie op Delft
- tussen Delft en Vlaardingen: landschap tussen twee stadsranden
- oostelijk van de Schie: oriëntatie op Rotterdam en Den Haag.

In noord-zuid richting is het landschap begrensd en ingekaderd, in de oost-west lengterichting ervaar je een lage groene horizon en 'oneindig landschap'.

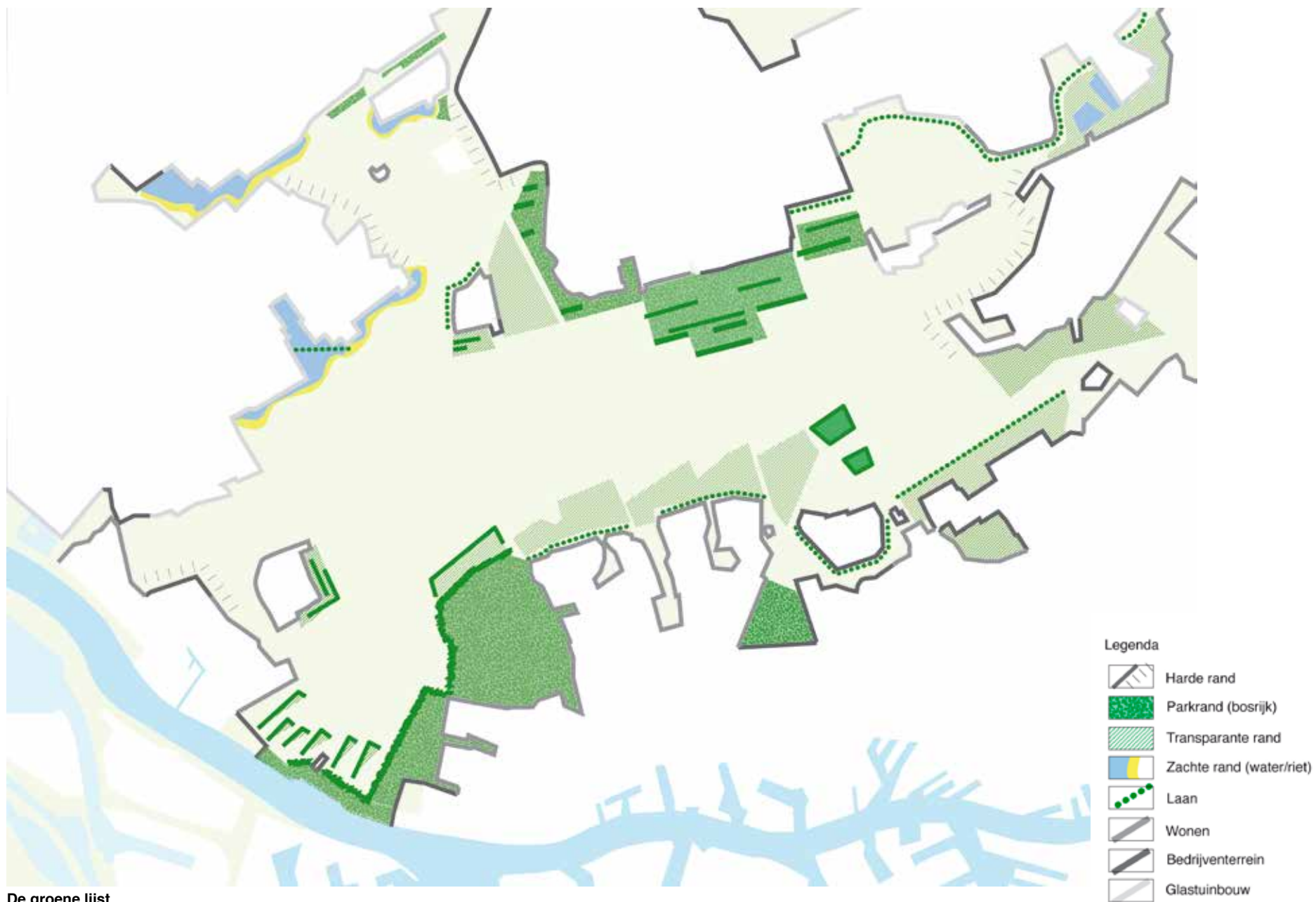
Het glastuinbouwgebied wordt vanuit het landschap niet ervaren als bebouwde horizon, maar als laag en leeg. In de nacht valt het glastuinbouwgebied wel op, door de verlichting in de kassen.

Oriëntatie op de verschillende randen

Onbegrensde horizon

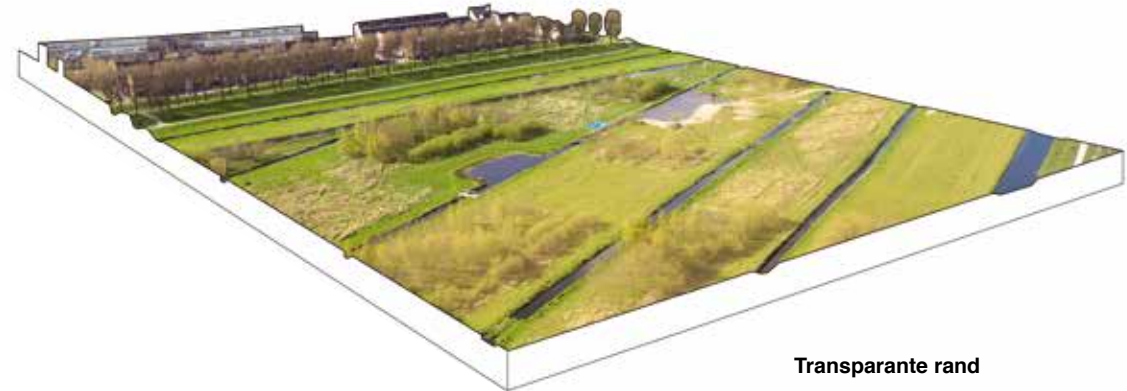

De groene lijst

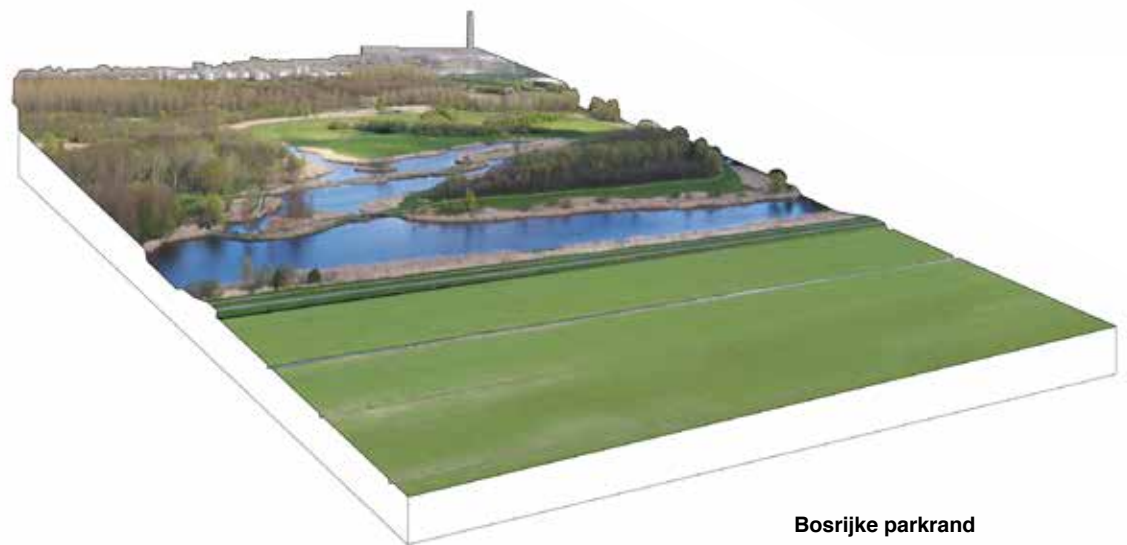
1.2 De groene lijst

De ervaring van het open landschap in de stedelijke agglomeratie hangt nauw samen met de kwaliteit van de randen langs de steden: het zicht op de stadsranden vanuit het landschap en de beleving, het gebruik en de ecologische waarde van de stadsranden. Het is de inzet van het Reconstructieplan voor Midden-Delfland geweest om tussen de stad en het landschap groengebieden aan te leggen. Dit kwam voort uit de behoefte om de stad duidelijk te begrenzen. Dit principe heeft langs de woonwijken en langs het Westland uiteindelijk mooie stadsranden opgeleverd, die het polderlandschap groter laten lijken dan het is en het als het ware in een groene lijst leggen.

De structuur van recreatiegebieden ten oosten van de Schie is geïnspireerd op het idee van de Groen-Blauwe slinger: het maken van doorgaande verbindingen tussen Midden-Delfland, de Rotte en het Groene Hart. De consequentie daarvan is dat de stadsranden zelf 'koud' aan het polderlandschap grenzen, waardoor de illusie van een groot landschap wordt verstoord.

Transparante rand

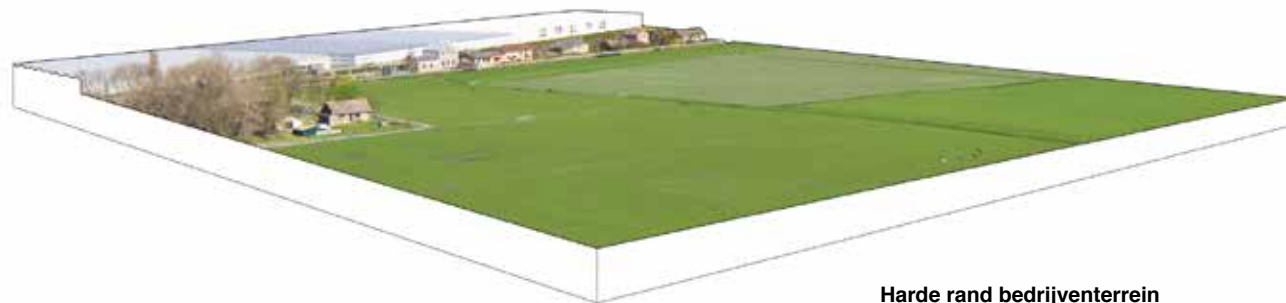
Bosrijke parkrand

Ten westen van de Schie heeft het polderlandschap groene randen met een hoge kwaliteit, vooral langs de woonwijken. De stadsrand van Delft heeft door bosaanleg een robuust en enigszins gesloten karakter gekregen.

De stadsrand Schiedam-Vlaardingen kent een meer transparante en gelaagde opbouw, met een menging van grasland, rietland en kleine boselementen. Een mooi element is de bomenlaan op een kade langs de stadsrand van Schiedam.

Het glastuinbouwgebied van het Westland heeft in de Kralingerpolder en langs de Westgaag een mooie landschappelijke rand naar de polders in de vorm van wegbeplanting en waterlopen met brede rietkragen. Tussen Westland, Den Haag en Rijswijk is de Zwethzone ontwikkeld tot natuur en recreatiegebied.

Deze vormgeving van de randen is een inspiratie voor die randen van het landschap van Midden-Delfland waar de 'groene lijst' nu minder kwaliteit heeft.

Harde rand bedrijventerrein

Zachte rand glastuinbouw

1.3 Maat en randen van de polders

Veel open ruimtes in het polderlandschap in Midden-Delfland hebben een maat van ongeveer anderhalve kilometer bij twee kilometer. Deze maat wordt in de context van de stedelijke agglomeratie als ruim en landelijk ervaren; als open ruimtes veel kleiner zijn (bijvoorbeeld de Zuidpolder) neemt die ervaring van landelijkheid af. Polders die door hoger gelegen boezemvaarten en kaden zijn omgeven worden sterker als begrensde ruimtes ervaren dan de polders die door boerderijlinten worden begrensd. De ervaring van 'oneindigheid' die samenhangt met de vormgeving van de horizon wordt in het middengebied ondersteund door de grote maat van de Holierhoekse polder, die niet door hoger gelegen boezemvaarten wordt doorsneden.

Het valt op dat de –verdiept aangelegde– A4 en de spoorlijn minder effect op de beleving van de ruimte van het polderlandschap hebben dan de A13, die ook deels door wegbepantingen wordt begeleid.

Voor de gewenste eenheid van het open landschap van Midden-Delfland als geheel, ten westen en ten oosten van de A13, is het versterken van de ervaring van continuïteit van het landschap essentieel.

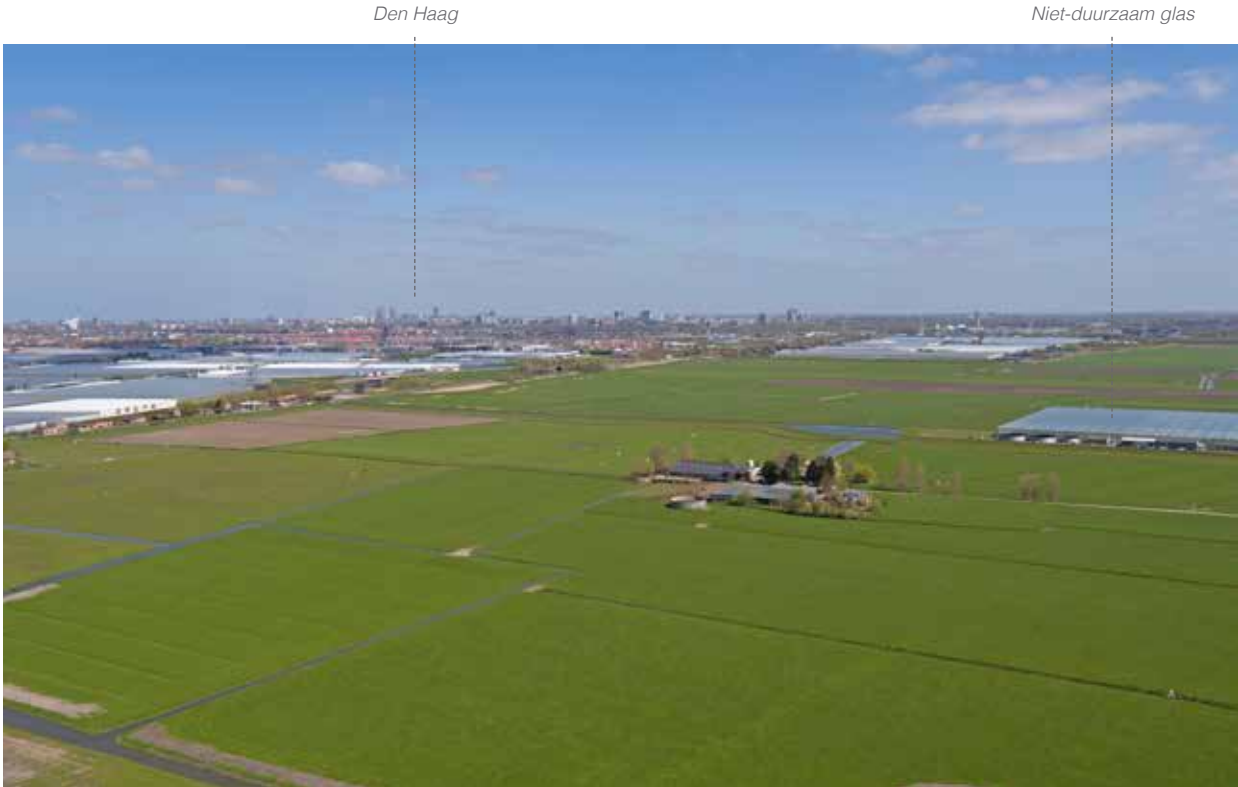
Veenweide en droogmakerijpolders

Groeneveldsepolder

luchtfoto

panorama

Den Haag

Niet-duurzaam glas

Zwethkade

Den Haag

Delft

Oude kerk Delft

't Woudt

Groeneveltsche molen

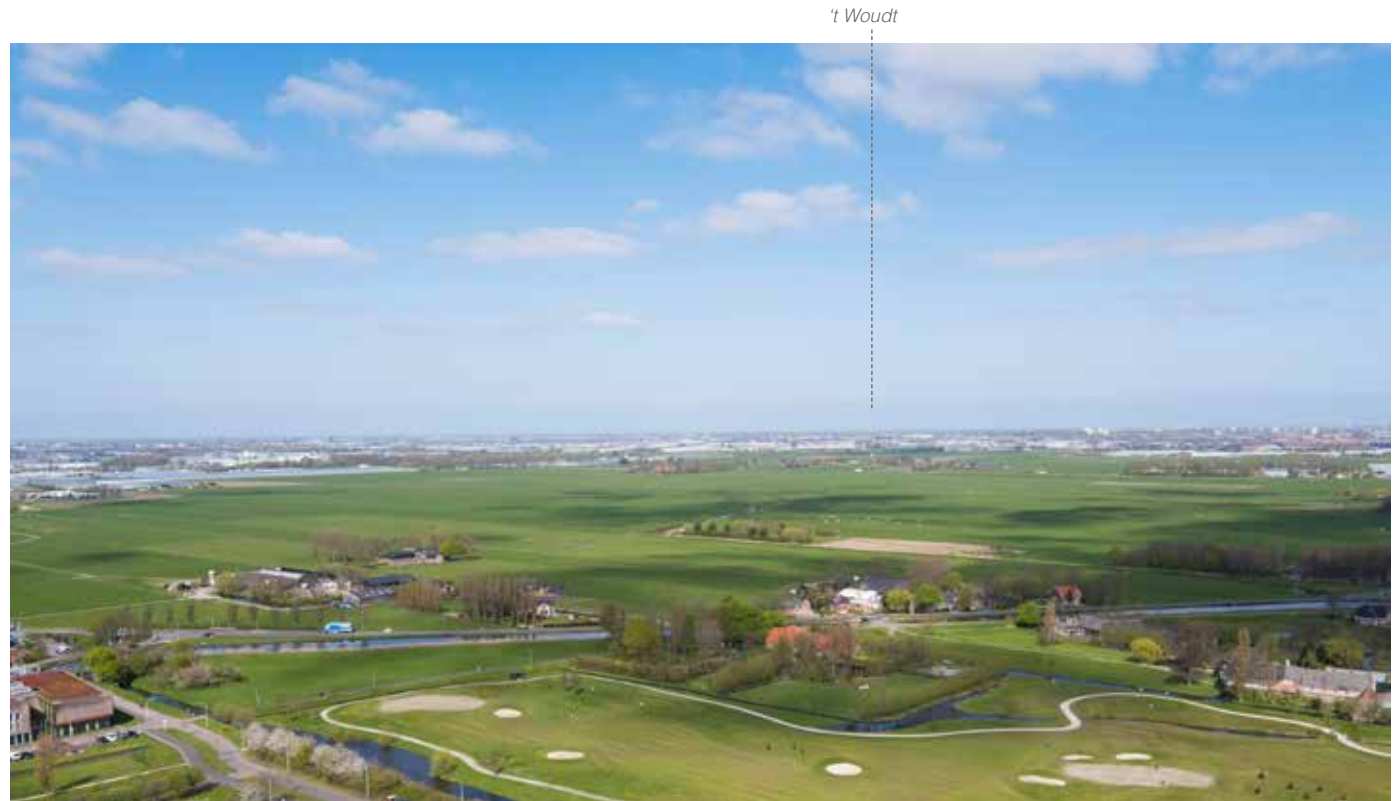
Woudtzicht (weg)

Woudsepolder

Klaas Engelbrechtspolder

t Woudt

Delft

Schipluiden

Gaag

Dorp- en Kralingerpolder

Kraaiennest

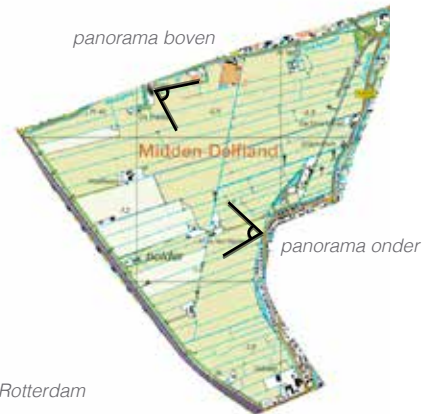
Huis ten Dorp

Delft

Gaag

Dijkpolder

NN-gebouw, Rotterdam
Molen De Drie Lelies

Dijkmolen

Maasland

Maassluis

Huis ten Velde

Lint Westgaag

panorama boven

panorama onder

Commandeurspolder

Broekpolder

Gaagpad

Haven Rotterdam

Maasland

Haven Rotterdam

Maasland

Maassluis

Molens

Middelwatering

Duifpolder

Maasland

Vlaardingervaart

Broekpolder

Rotterdamse haven

Maasland

Gaagpad

Delft

Aalkeet Buitenpolder

A20

Haven Rotterdam

Zuidbuurt

Aalkeet Binnenpolder

panorama

Delft

Maassluis

Zuidbuurt

Haven Rotterdam

Maassluis

Foppenpolder en Vlietlanden

Foppenplas

Holierhoekse en Zouteveense polder

Schiedam

Vlaardingen

Rotterdamse haven

Delft

Adrianahoeve

Vlaardingen

Delft

Noord-Kethelpolder

Schiedam

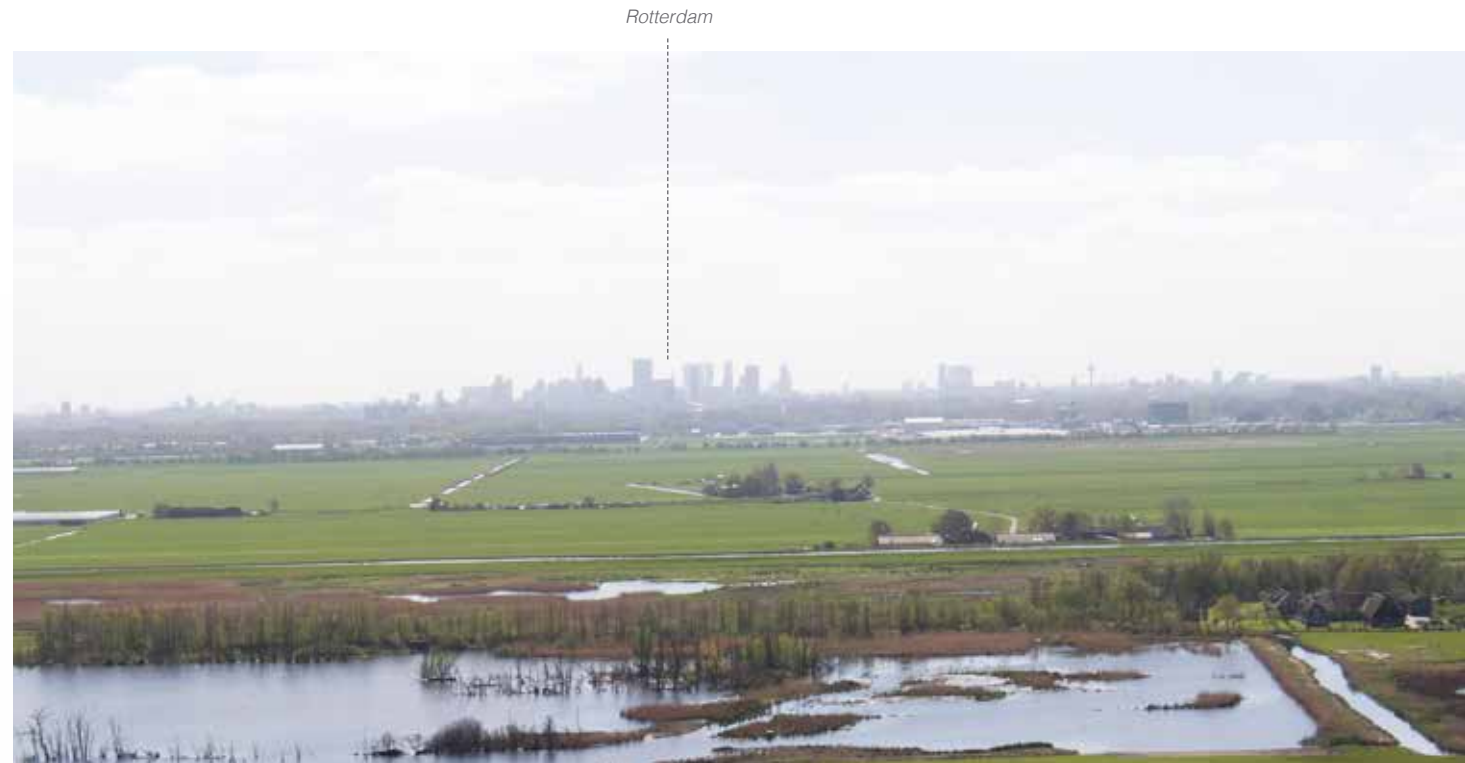
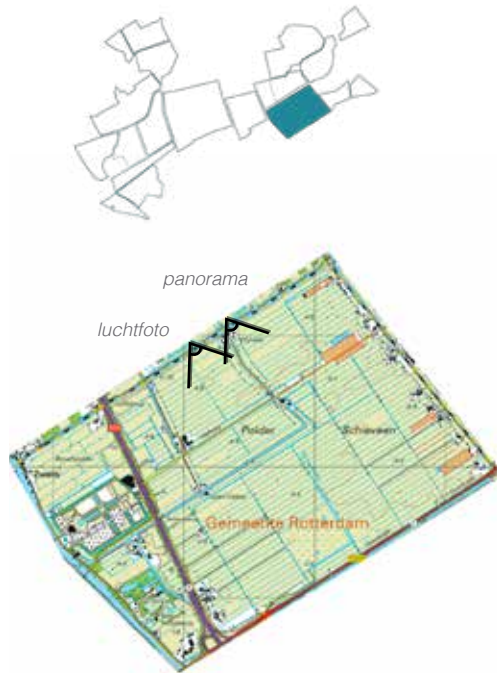
Rotterdamse Haven

Spoorlijn Rotterdam -Delft

Schieweg

Polder Schieveen

Berkelse Zweth

NN-gebouw, Skyline Rotterdam

Euromast

Marconiplein Rotterdam

Schiedam

A13

Kerk Pijnacker

Kassen Delfgauw

Akkerdijsche polder

luchtfoto

panorama

Zoetermeer

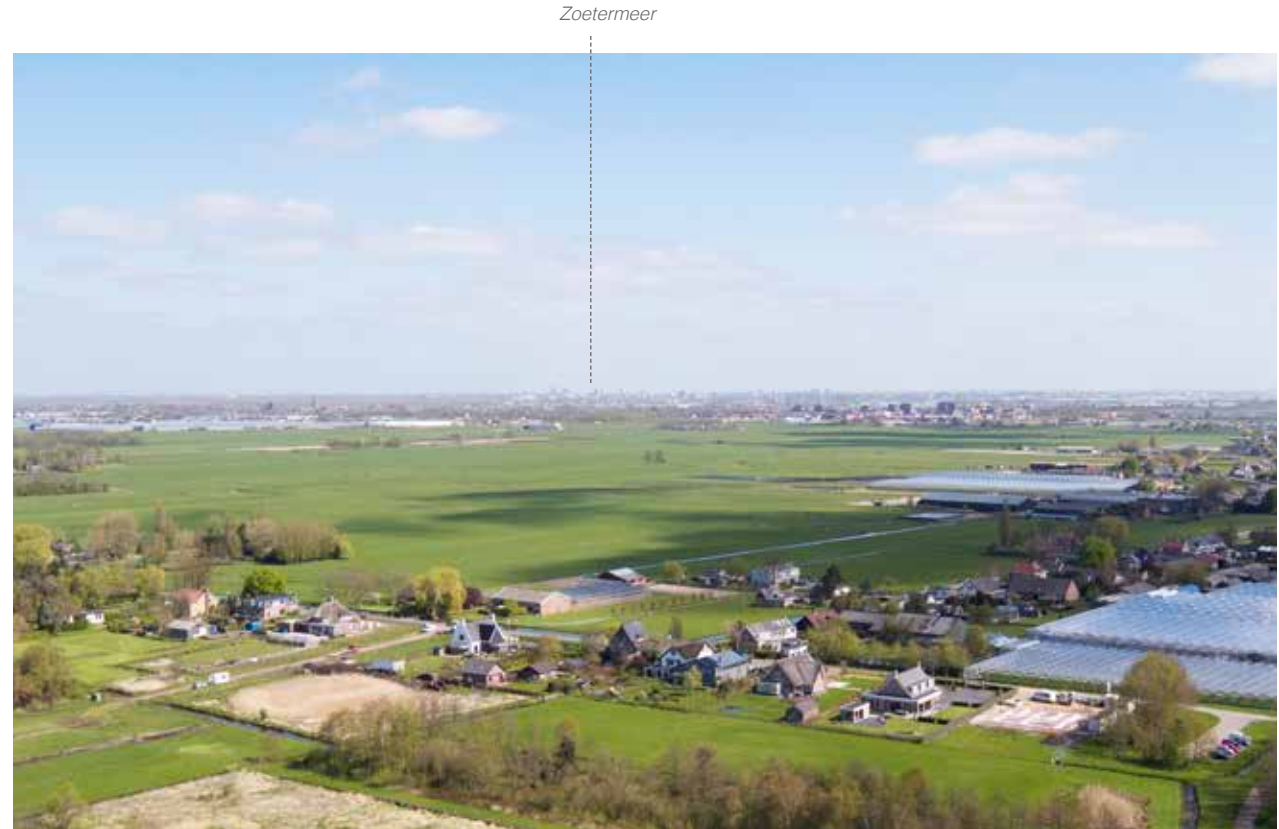
Molen De Valk

(Droogmaking) Zuidpolder van Delfgauw

panorama

luchtfoto

Zoetermeer

Elektrotechniek TU

Nieuwe kerk, Delft

Den Haag

Pijnacker

Berkel en Rodenrijs

Molen De Valk

Polder Oude Leede

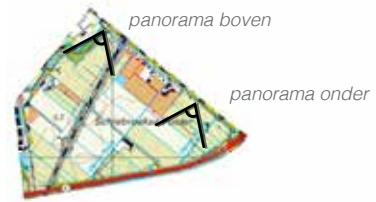
Molen De Valk

Delft

Elektrotechniek TU

Schiebroekse polder

Hogesnelheidslijn

Tankstation N209

panorama boven

panorama onder

Zuidpolder

Oude Bovendijk

Lintbebouwing Rodenrijse weg

Landscheiding
Polderpad
station Berkel en Rodenrijs

Schiebroek

N209

N209

N471

NN-gebouw, Rotterdam

Oostmeerpolder

panorama boven

panorama onder

Pijnacker

Lintbebouwing langs Kleihoogt (weg)

Berkel

OPEN POLDERLANDSCHAP IN DE METROPOOL: ERVARING VAN KARAKTERISTIEKE OPENHEID BEHOUDEN

OMGANGSVORMEN MET HET LANDSCHAP VAN STAND

- Behouden van openheid van het landschap van Midden-Delfland in de oost-west richting om zo de ervaring van een 'groot landschap' te behouden.
- Versterken van de ervaring van de continuïteit van het landschap over de A13 heen.
- De karakteristieke ruimtematen van de polders open houden om het contrast tussen de steden en het landschap te behouden.
- Vanuit de randen van de polders de beleving van de open ruimte behouden.
- De 'groene lijst' rond het polderlandschap koesteren en waar mogelijk aanvullen, om door de groene overgangen tussen stad en land het uitgespaarde landschap groter te laten lijken.

2 **KERNKWALITEIT:** landschap met een historisch verhaal

Het landschap van Midden-Delfland vertelt een boeiend historisch verhaal. De ontginningsgeschiedenis van het landschap is overal nog goed afleesbaar. Juist te midden van de stedelijke dynamiek van de Zuidvleugel is de herkenbaarheid van de lange lijn naar het verleden waardevol. Die ontginningsgeschiedenis is bovendien zeer gevarieerd doordat het voorma-

lige getijdenlandschap door het ontginningspatroon van de polders heen schijnt.

Een tweede interessant aspect is de herkenbaarheid van de eeuwenoude economische band tussen het landschap en de omringende steden. Kooplieden en stedelijke instellingen zoals de kloosters bezaten grond in Midden-Delfland. Al sinds de Romeinse tijd werd in

Midden-Delfland voedsel voor de stad geteelt. Er zijn nog relictten van kasteelplaatsen in het landschap aanwezig en voormalige buitenplaatsen geven ook nu nog allure aan het gebied.

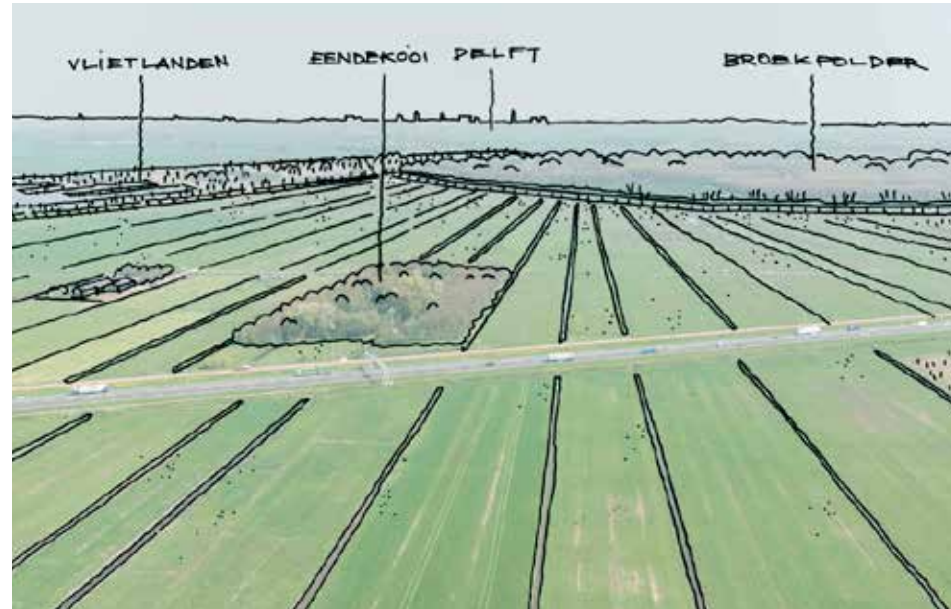
'Gezicht op Den Haag' Jan van Goyen, 1651

Twee dominante verkavelingsrichtingen vanaf de Maasdijk en de Schie met drie ondergeschikte en rest verkavelingen

2.1 Het grondvlak: verkaveling, kreekruggen en erven

De polders zijn in de middeleeuwen ontgonnen vanuit de Maasdijk en later vanuit het ontwateringskanaal de Schie. Deze dominante verkavelingsrichtingen geven eenheid aan het landschap, met name ten westen van de Schie. In het gebied ten oosten van de Schie is door het deels afgraven van de veenlaag in het gebied rond Oude Leede en het weer droogmaken van de polders meer een 'lappendeken' aan polder-eenheden en verkavelingsrichtingen ontstaan. De Vlaardingervaart werd, op basis van een bestaand veenriviertje, al in de middeleeuwen aangelegd. In de veertiende eeuw zijn een aantal vlieten gegraven om de afwatering van het veengebied te verbeteren: de Noordvliet, Middelvliet, Boonervliet, de Gaag en de Middelvliet. Deze vlieten vormen ook nu nog de lange structurerende lijnen in het landschap. In het gebied ten westen van de Schie dragen de lange lijnen van de opstreckende verkaveling bij aan de ervaring van een groot en doorgaand landschap. Ook het polderlandschap ten oosten van de Schie had oorspronkelijk een sterk oost-west gerichte verkaveling haaks op de ontginningslijn. Parallel aan de Schie werden vlieten voor de ontwatering gegraven, zoals de Pijnacker-

Opstreckende verkaveling vanaf de Maasdijk in de Aalketpolder

Patroon van kreekkruggen, historische erven en woonterpen

vaart. Deze vaarten vormde de ontginningsbasis. Door afgraven van het veen vanaf de 17de eeuw en het droogmaken van de veenplassen in de 19de eeuw zijn er kleinere en grotere droogmakerijen ontstaan. De Akerdijkse plassen, in een niet-verveende bovenlandpolder, vormen een relict van de veenplassen.

De Vlietlanden zijn een relict van het Middel-eeuwse veenpakket dat niet ontwatert is of vergraven. Daardoor heeft het een bijzondere cultuurhistorische en botanische waarde. Overigens hebben ook de drooggemaakte polders nog een dik veenpakket in de bovengrond, waardoor ze als grasland in gebruik zijn en daardoor een eenheid vormen met de veenweidepolders.

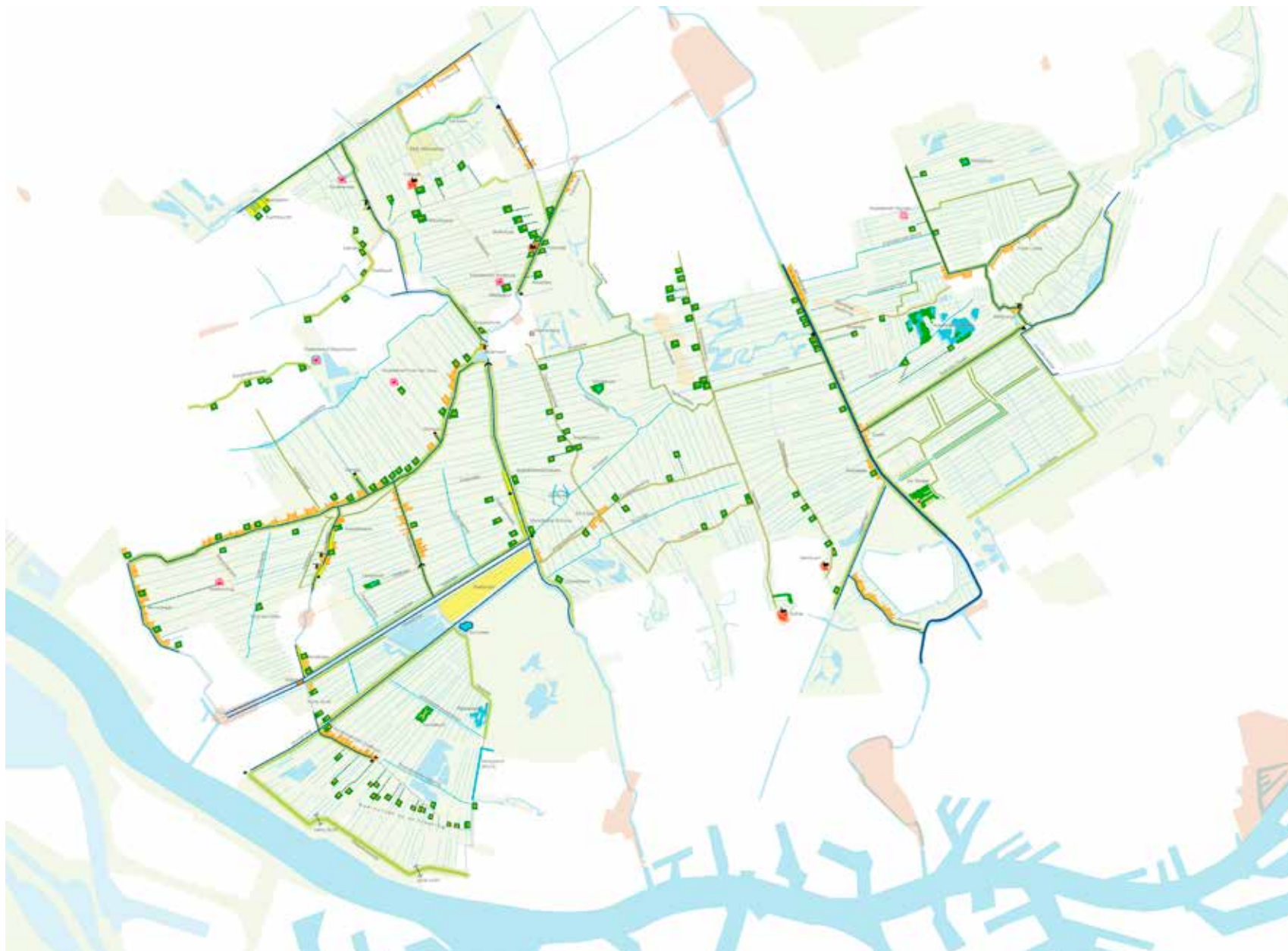
Karakteristiek voor Midden-Delfland is het inversielandschap met hoger gelegen kreekruggen, waar vrijstaande boerenerven op liggen. Deze patronen zijn in het gehele gebied, zowel ten westen als ten oosten van de Schie, herkenbaar en zorgen voor samenhang op de schaal van geheel Midden-Delfland. De verspreide losse erven en eendenkooien werken visueel als 'eilandjes' in de open ruimte en geven extra diepte aan het landschap.

Erven op de kreekrug in de Aalkeetpolder

Historische boerderij op kreekrug

Kaart waardevolle elementen en structuren (bron: Vereniging Midden-Delfland is Mensenwerk)

2.2 Waardevolle elementen en ensembles

Verspreid over het hele gebied ligt een fijnmazig patroon van historische elementen, die laten zien hoe het landschap door de eeuwen heen door mensen is ontgonnen en bewoond. Dit rijke culturele verhaal geeft een extra dimensie aan het landschap.

Legenda

- Kreekrug
- Boezemkade
- Polderkade
- Polderweg
- Bijzondere waterstructuur
- Open water
- Verkavelingssloot
- Vlietland
- Lintbebouwing
- Bijzondere boerderij
- Gemaal
- Molenwerf
- Voormalige Kasteelwerf
- Dorp
- Eendekooi

Molenwerf 'De Drie Lelies'

Kerkbuurt

Trambrug Vlaardingervaart

Kasteelwerf Diepenburch

Landschappelijke verankering Schipluiden

Landschappelijke verankering Maasland

2.3 De Dorpskernen

De dorpskernen Schipluiden, Maasland en de aanwezige buurtschappen zijn nauw verweven met het polderlandschap. De hoofdstructuur van de dorpen wordt bepaald door landschappelijke aanknopingspunten.

Kethel en 't Woudt zijn terpdorpen rond een kerk, hoger gelegen dan de omringende polder.

Schipluiden en Maasland liggen aan boezemvaarten en hebben groene dorpsranden naar de polders. Ook de buurtschappen Oude Leede, Zweth en Hodenpijl liggen aan boezemvaarten.

Door hun beperkte omvang, het aanbod aan recreatieve voorzieningen en door hun landschappelijke verankering zijn de dorpen onderdeel van het landschap.

Schipluiden

Kethel

't Woudt

Maasland

Typering van de polderranden: voorkant, achterkant of zijkant van de ontginning

2.4 Karakteristiek van de polderranden en bebouwingslinten

Het patroon van de ontginningsgeschiedenis is nog steeds afleesbaar in de bebouwingslinten. Het Gebiedsprofiel Midden-Delfland maakt onderscheid in boezemlinten langs de hoger gelegen boezemvaarten en polderlinten op het niveau van het maaiveld van de polder. Veel bebouwingslinten en de verspreide bebouwing op de kreekkruggen en op de nog hier en daar aanwezige terpen, zoals terpdorp 't Woudt, hebben een hoge cultuurhistorische waarde. Karakteristiek is de herkenbaarheid van de hoogteverschillen en de manier waarop de vorm van de bebouwing daar op inspeelt. Kenmerkend voor Midden-Delfland is het verschil tussen de voorkant (ontginningsbasis), achterkant en zijkant van een polder. Het bebouwingslint aan de voorkant bevat de oudste bebouwing. Meestal is deze rand ook het meest dicht bebouwd en het meest waardevol. De zijkanten van een polder zijn meestal onbebouwd of er staat bebouwing van recente datum met een specifieke functie, zoals bijvoorbeeld tuinderswoningen. De achterkanten van de polders zijn slechts spaarzaam bebouwd.

Noordvliet (zijkant)

Oude Leede (voorkant)

Westgaag (voorkant)

Middelwatering (achterkant)

Rand Droogmakerij (Oude Leede)

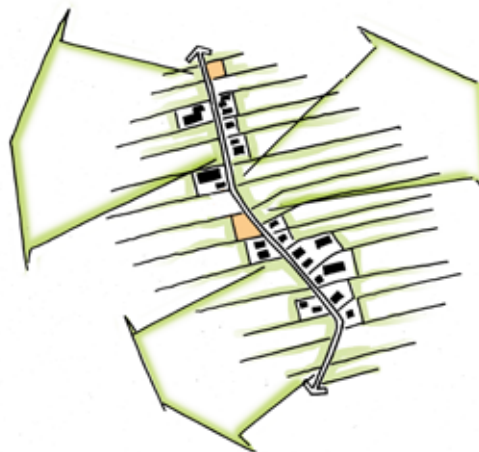
Polderlint (Negenhuizen)

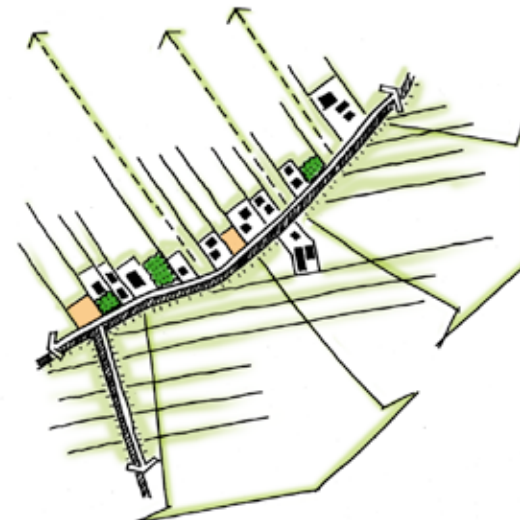
Boezemlint (Oostgaag)

Principe voor bebouwing rand droogmakerij

Principe voor bebouwing polderlint

Principe voor bebouwing boezemlint

Bebouwing in de polder

Het toevoegen van nieuwe bouwkavels in de polders moet beperkt blijven tot de bestaande linten, waarbij de voorkanten van de polders (dat wil zeggen de lijn van waaruit de polder is ontgonnen) vanuit hun landschappelijke karakteristiek een sterkere verdichting verdragen dan de achterkanten.

Bij zowel de polderlinten als de boezemlinten is het essentieel dat er afwisselende doorzichten behouden blijven naar de openheid van de polders, om het landelijke karakter van de bebouwingslinten te behouden.

Kaart boezemlinten en polderlinten (bron: Gebiedsprofiel Midden-Delfland)

LANDSCHAP MET EEN HISTORISCH VERHAAL: *GESCHIEDENIS HERKENBAAR HOUDEN*

OMGANGSVORMEN MET HET LANDSCHAP VAN STAND

- Het bestaande verkavelingspatroon en het patroon van de kreekruigen behouden als onderlegger van het landschap.
- Bij nieuwe ontwikkelingen de waardevolle cultuurhistorische ensembles behouden en beter zichtbaar maken.
- Zorgvuldige omgang met de bebouwingslinten: bij situering van nieuwe erven inspelen op de typologie van voorkant/zijkant/achterkant van de polders en het verschil tussen een polderlint en een boezemlint.
- Geen nieuwe bebouwing toestaan langs de zijkant van een polder, slechts sporadische bebouwing toestaan aan de achterkanten.
- Op de kreekruigen is alleen op bestaande erven uitbreiding van bebouwing toegestaan.
- In de stedenbouwkundige structuur van de dorpskernen de landschappelijke ondergrond en verbindingen herkenbaar houden.

3 **KERNKWALITEIT:** buitenruimte voor twee miljoen mensen

Al sinds de jaren '70 leeft het besef dat Midden-Delfland van groot belang is voor de 'openluchtrecreatie' van de bewoners van de omringende steden. De Reconstructiewet, de IODS (Integrale Ontwikkeling tussen Delft en Schiedam) en de Groen-Blauwe slinger waren de overheidsprogramma's die de afgelopen veertig jaar hebben gezorgd voor de aanleg van een dicht recreatief routenetwerk en de inrichting van meer dan tweeduizend hectare bos- en recreatiegebied.

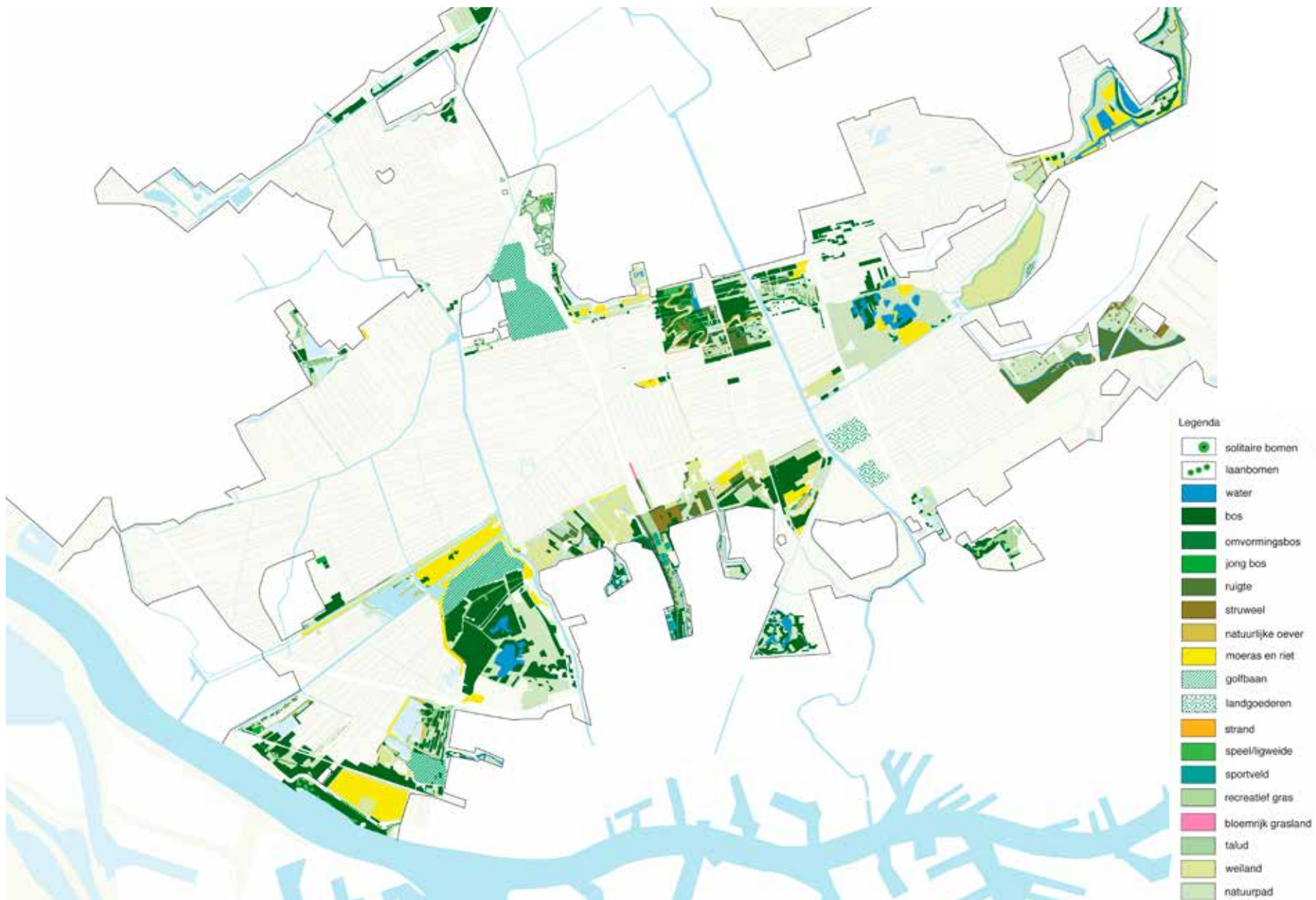
Het resultaat van die investeringen is dat er door de recreatiegebieden en door het agrarisch polderland veel wordt gefietst, geskatet, gevaren en gewandeld en paard gereden. Op mooie dagen is het verblijf in de frisse groene omgeving van Midden-Delfland een verademing voor de stadsbewoners. Ondernemers in het gebied hebben op de aanwezigheid van recreanten gereageerd met een groeiend aanbod aan kleinschalige voorzieningen: horeca, logiesaccommodatie, botenverhuur, verkoop van streekproducten, overpad over het agrarische land.

De grote publieke investeringen in het gebied scheppen ook een verplichting voor de toekomst: om er voor te zorgen dat het landschap

van Midden-Delfland zo authentiek en aantrekkelijk blijft dat recreanten er graag blijven komen.

De investeringen vragen er ook om de aangelegde voorzieningen optimaal te benutten. Nu de aanleg inmiddels stap voor stap is voltooid -alleen de groene schakels in de Vlinderstrik naar de Rotte moeten nog worden aangelegd- is het moment gekomen om als het ware de puntjes op de i te zetten: het verbeteren van de ontbrekende schakels in die fietsroutes die het meest van belang zijn voor de verbinding met de steden en het articuleren van het eigen onderscheidende karakter van de verschillende recreatiegebieden, gebaseerd op verschillende intensiteiten van beheer. Nu het beheer door het recreatieschap Midden-Delfland wordt vervangen door andere beheervormen liggen er kansen om meer verschillen te maken. Door het onderscheid tussen agrarisch beheer, natuurbeheer, bosbouwkundig beheer en intensief parkbeheer kunnen de gebieden een sterkere eigen identiteit krijgen.

De inrichting van de bestaande recreatie- en natuurgebieden

3.1 Rijke randen tussen stad en land

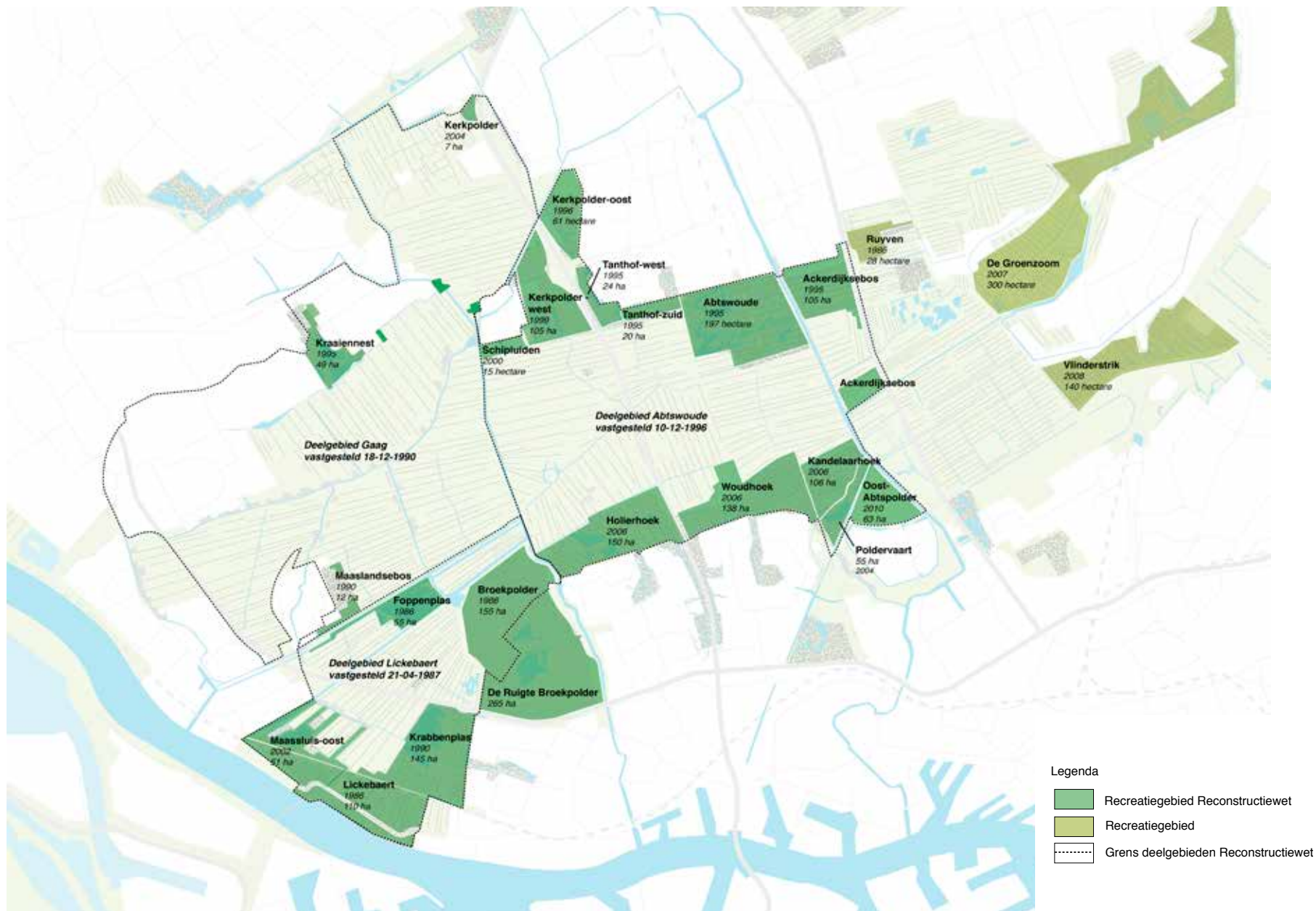
In de Reconstructieplannen ging men uit van het idee dat deze recreatiegebieden een grote 'opvangcapaciteit' moesten hebben en bovendien moesten zorgen voor een ruimtelijke scheiding tussen stad en landelijk gebied. Vanuit dit principe zijn de gebieden die in de jaren '80 zijn aangelegd, langs de stadsrand van Delft, de Broekpolder en in het gebied Lickebaert tussen Vlaardingen en Maassluis vormgegeven als stadsbossen. In het landschappelijk ontwerp zijn nadrukkelijk artificiële patronen opgenomen, zoals de slingerende kreken in het Abtswoudse Bos, en zijn beeldend kunstenaars betrokken om Landschapskunst te maken. De aanleg van de recreatiegebieden langs de noordrand van Vlaardingen en Schiedam is aan het einde van de Reconstructie-periode gerealiseerd. Vanuit nieuwe inzichten is in deze gebieden een meer transparante overgang gemaakt tussen de stad en het agrarische polderland, waarbij agrarische percelen, natte natuur, kleine bosjes en fiets- en voetpaden zijn gecombineerd. Het recreatieschap schakelt voor het beheer agrariërs in.

Abtswoudse bos

Rand langs Vlaardingen en Schiedam

Verschillende recreatiegebieden: naam, oppervlakte en ontwerpjaraar

Publieke partijen betrokken bij de Integrale Ontwikkeling Delft-Schiedam ontwikkelden een programma voor kwaliteitsverbetering van het landschap. De routes voor fietsers, wandelaars, skaters, ruiters en mountainbikers werden verbeterd. Het gebied beschikt over drie golfbanen.

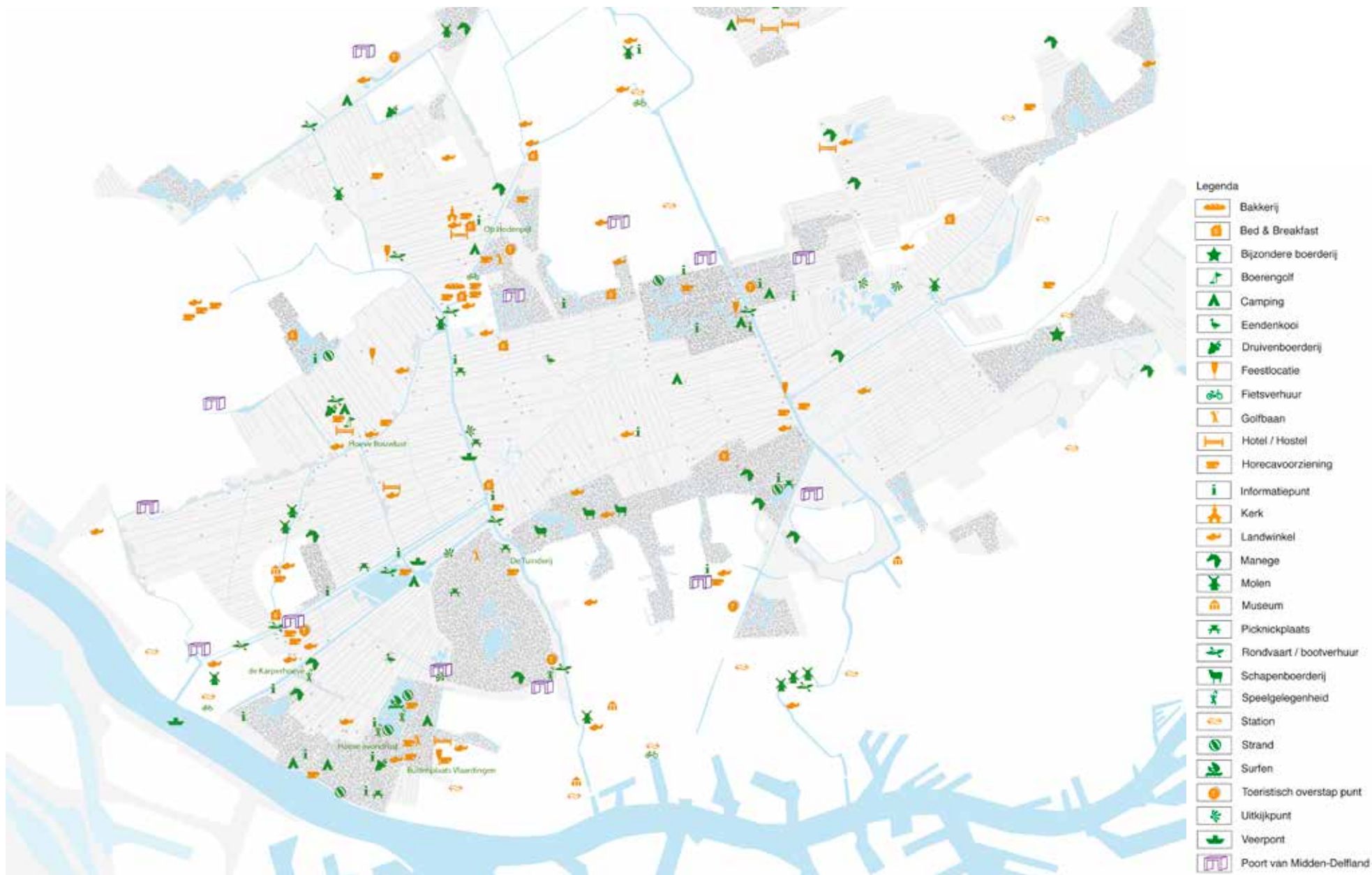
Het deel van Midden-Delfland ten oosten van de Schie viel buiten het reconstructie-gebied en buiten de IODS. Hier wordt op dit moment geïnvesteerd in de aanleg van natuur- en recreatiegebieden in de polder Schieveen en de Schiezone en in de polders die sterk ingesloten en verkleind zijn door de omringende bebouwing: De Zuidpolder (project Vlinderstrik) en de Oostpolder (project De Groenzoom).

Maassluisse bos

Rand langs Vlaardingen en Schiedam

Recreatieve attracties en voorzieningen

3.2 Attracties en voorzieningen

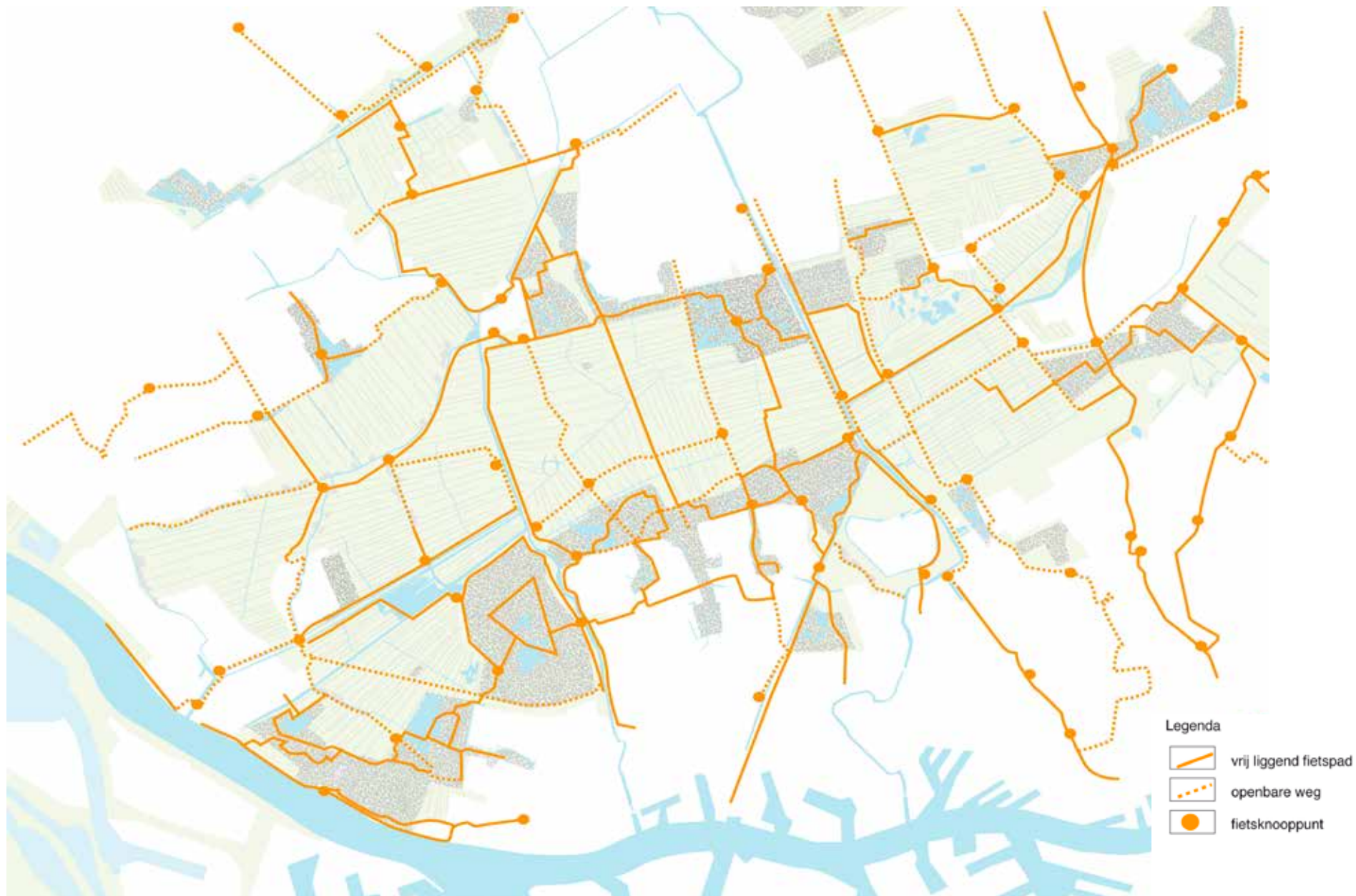
Het overzicht van voorzieningen en recreatieve attracties laat een breed gespreid patroon zien van vooral kleinschalige recreatievoorzieningen, die door ondernemers in het gebied zijn opgezet. Het is opvallend dat de voorzieningen niet alleen in de aangelegde recreatiegebieden liggen, maar verspreid over het hele landschap en in de dorpen zijn gesitueerd. De recreatiegebieden hebben relatief weinig voorzieningen. Alleen de Broekpolder en het parkgebied de Krabbeplass zijn recreatieparken met een divers aanbod in recreatief programma.

Slechts enkele attracties hebben een boven-regionale aantrekkingskracht. Dat is het geval bij uitspanning Op Hodenpijl en de Golfbaan Delfland.

In de Gebiedsvisie Midden-Delfland is voorgesteld op de grens van stad en land meerdere 'poorten' te ontwikkelen, als recreatieve overstappunten, plekken waar iets te doen is en waar informatievoorziening aanwezig is.

De Poorten Maasland, Broekpolder, Op Hodenpijl, Delft-Zuid en Schiedam zijn in ontwikkeling.

Doorgaande fietsroutes: vrijliggend en langs de openbare weg met fietsknooppunten

3.2 Bewegen door het landschap

Door zijn schaal, afwisseling en verbondenheid met de steden is Midden-Delfland een prachtig recreatielandschap. Er is de afgelopen decennia veel geïnvesteerd in de aanleg van paden en in het maken van verbindingen over/onder de barrières van spoorwegen, autosnelwegen en vaarten. Samen met de bestaande platte-landswegen en historische paden over de boezemkaden en de jaagpaden langs de vaarten is er een dicht netwerk voor fietsers, wandelaars, skaters, ruiters, mtb'-ers en vaarrecreanten ontstaan, verknoopt met het landschap.

Voor het recreatieve vaarnetwerk (sloepen, motorkruisers, kleine zeilboten, kano's) zijn de Schie, de Vlaardingervaart, De Zweth en de Noordvliet/Boonervliet de doorgaande vaarverbindingen. Dit vaarwater/schaatswater verbindt Midden-Delfland met Rotterdam, Vlaardingen, Schiedam, Delft, Den Haag en het Westland. De andere boezemvaarten hebben op dit moment nog te veel lage bruggen om werkelijk als vaarverbinding te kunnen functioneren, maar mogelijk gaat dit in de toekomst verbeteren.

Binnen het routenetwerk van Midden-Delfland hebben de paden in noord-zuidrichting veelal een doorgaand karakter, gekoppeld aan landschappelijke lijnen van vaarten, kaden en historische wegen, terwijl de verbindingen in

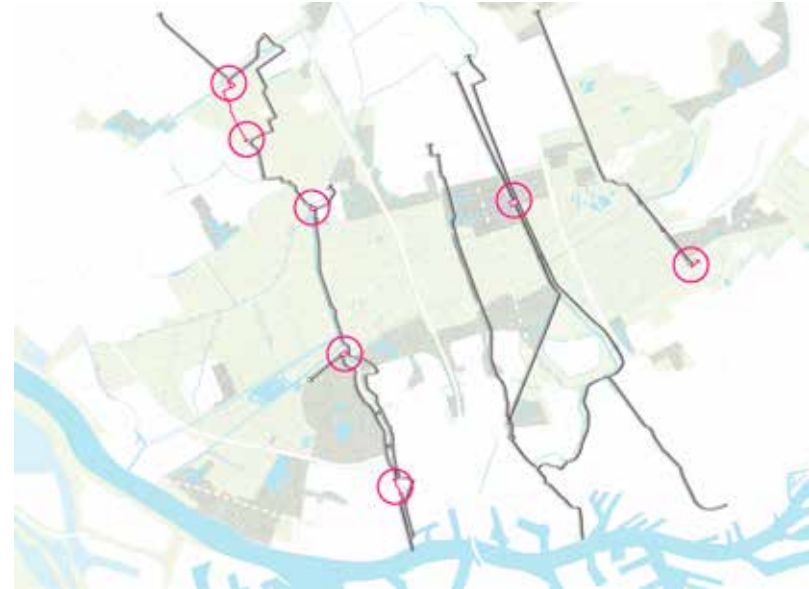

oost-westrichting meer grillig verlopen en meer zijn ingebed in het landschap. Dat onderscheid is een aanknopingspunt voor het versterken van de oriëntatie van de doorgaande lijnen en het verbeteren van de toegankelijkheid van het landschap vanuit de steden.

Het idee van de Hollandse Banen dat op de schaal van de Metropoolregio als geheel is uitgewerkt kan worden verfijnd naar een netwerk van doorgaande fietspaden op de schaal van Midden-Delfland en de omringende steden. Een verkenning van de bestaande routes in Midden-Delfland laat zien dat een dergelijk verbindend netwerk in feite al 'voor het oprapen' ligt omdat er al veel routes zijn die een lange landschappelijke lijn volgen of een doorgaand karakter hebben door een continue profiel. Er zijn nog enkele verbindingen nodig in de vorm van bruggen of ontbrekende aansluitingen om het netwerk compleet te maken. Met name bij de A13 en de Schie ligt hier nog een opgave, om het westelijke en het oostelijke deel van Midden-Delfland beter met elkaar te verbinden.

Een viertal bestaande noord-zuid routes is kansrijk om stad en landschap beter te verbinden:

- Langs de Schie
- Langs de Vlaardingervaart
- Langs Broertjespad/Abtswoudseweg
- Langs de Zuideindseweg

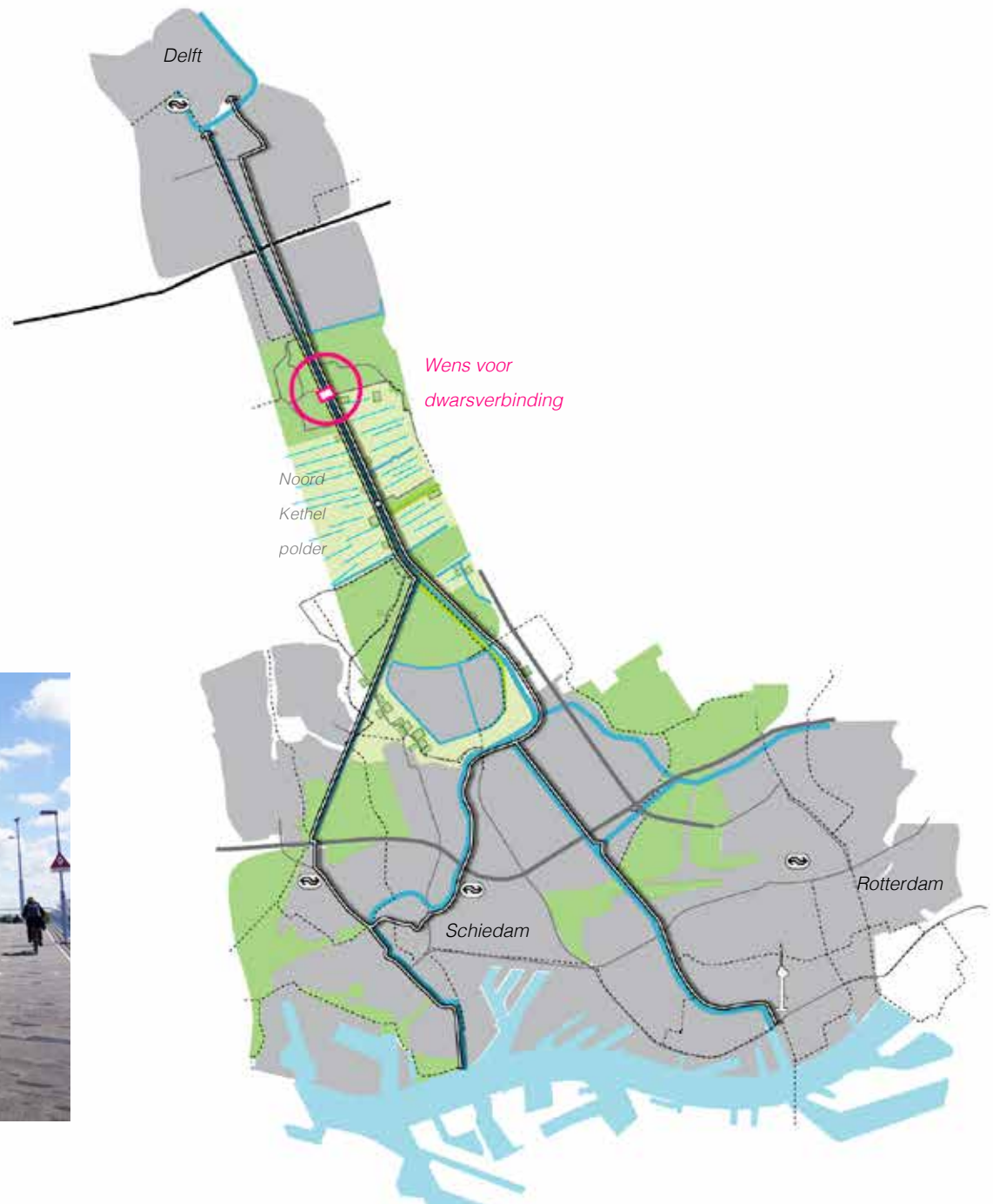
Doorgaande fietsroutes tussen stad en land, met aanduiding knelpunten

Langs de Schie

De Schie, vormt de landschappelijke verbindingsslijn tussen de binnenstad van Schiedam, Rotterdam en Delft, en verder naar Voorburg. Aan weerszijden van het kanaal ligt een weg, ook toegankelijk voor auto's. Enkele jaren geleden is er een nieuwe fietsbrug aangelegd bij het buurtschap Zweth.

Deze lijn is opgenomen in het stelsel van Hollandse Banen dat door de Metropoolregio wordt ontwikkeld.

Langs de Vlaardingerwaard

De Vlaardingerwaard vormt in principe een door-gaande lijn vanaf de Nieuwe Waterweg tot aan het Westland met een verbinding naar de kust. Dit pad is onderdeel van het stelsel Hollandse Banen. Er zijn een paar blokkades in de logica van de route (o.a. in Vlaardingen en bij Schip-luiden). Het smalle pad op en onderlangs de kade en de vaarroute zijn prachtige landschap-pelijke verbindingen.

Langs Broertjespad / Abtswoudseweg

Het Broertjespad/ Abtswoudseweg verbindt Delft en Schiedam en ontleent zijn charme juist aan zijn royale maat, waar wandelaars, ruiters en fietsers/skaters en bestemmingsverkeer elk een eigen lijn binnen het profiel kunnen volgen.

Langs de Zuideindseweg

De Zuideindseweg verbindt Rotterdam met het polderlandschap van Schieveen en de Ackerdijkse plassen, en vervolgens met het bosgebied Buijtenhout. Aandachtspunt is de kruising met de toekomstige rijksweg A13/A16.

Voorstel doorgaande verbindingen en ontbrekende schakels

BUITENRUIMTE VOOR 2 MILJOEN MENSEN: VOORZIENINGEN OPTIMAAL BENUTTEN

Omgangsvormen met het landschap van stand

- Meer landschappelijke samenhang maken tussen de afzonderlijke deelgebieden van de groene randen.
- Meer uitgesproken verschillen maken tussen parkachtige en natuurlijke groengebieden: herkenbare eigen karakters die elkaar aanvullen.
- Het ontwikkelen van het Abtswoudse/Akkerdijkse Bos tot stadslandgoed over de A13 heen.
- Het verbeteren van het verbindende doorgaande fietsnetwerk door het oplossen van ontbrekende schakels.
- Het verbeteren van vaarroutes

4 KERNKWALITEIT: verweving van veenweidelandbouw en veenweidenatuur

Veenweidelandschappen zijn het meest karakteristieke en unieke Hollandse landschap: nergens ter wereld komen dergelijke polderlandschappen op deze schaal voor. Midden-Delfland onderscheidt zich bovendien binnen de veenweidegebieden in Laag Nederland doordat hier het voormalige krekensysteem van het nog onbedijkte getijdeland zichtbaar is, in de vorm van hogere ruggen in het ingeklonken veenlandschap.

In het Reconstructieplan in de jaren '70 werd voor het gebruik van het veenweidelandschap een functionele zonering voorgesteld: agrarisch kerngebied, natuurgebied, gebieden met hoofdfunctie landbouw en nevenfunctie natuur en gebieden met een verweving van landbouw en natuur. Dit zoneringsplan is ook grotendeels tot uitvoering gebracht. Inmiddels zijn de opvattingen over veenweidebeheer gewijzigd. De voorgestelde scheiding tussen landbouw en natuur is in het huidige grondgebruik minder strikt dan toen werd voorgesteld. Bovendien is het accent van het natuurbeheer verschoven van het ontwikkelen van moeras naar weidevogelbeheer.

Er is daardoor een meer gemengd palet ontstaan in het grondgebruik en in het beheer. Veel boeren doen binnen hun bedrijf ook aan weidevogelbeheer. Daarnaast zijn er als ecologische hoofdstructuur aangewezen weidevogelgebieden die meestal worden beheerd door Natuurmonumenten, maar soms ook door agrariërs. Ook worden delen van recreatiegebieden door boeren beheerd. Die verweving van gebruik is kenmerkend voor Midden-Delfland en kan sterker dan nu het geval is als 'merk' voor de agrarische productie gebruikt worden.

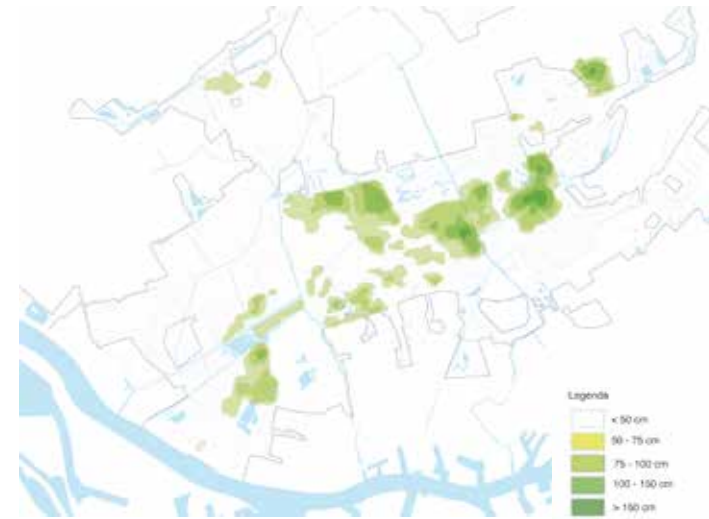

Bodemkaart

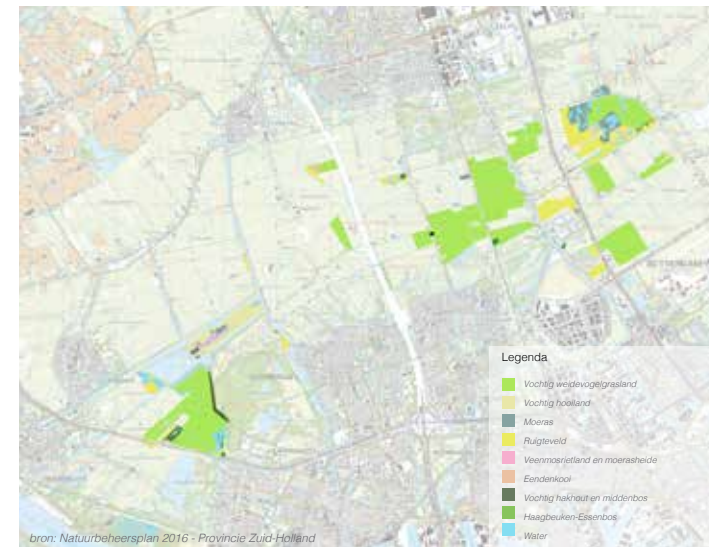
4.1 Samenhang ondergrond en grondgebruik

Het landschap van Midden-Delfland bestaat grotendeels uit grasland, ook in de droogge-maakte polders. Alleen op de hogere gronden van het Westland en op sommige kreekruggen in Midden-Delfland is (glas)tuinbouw tot ontwik-keling gekomen.

In het graslandbeheer is veel variatie aanwezig: intensief beheerde weidegrond, weidevo-gelgrasland met een grote soortenrijkdom en extensief maaibeheer, het moerasland van de op boezempeil gelegen Vlietlanden en de onverveende Ackerdijkse plassen. Er is een groot verschil in dikte van het veenpakket in de ondergrond. Bestaande natuurgebieden zijn grotendeels gesitueerd in gebieden met een dik veenpakket. Dit biedt kansen voor een hoger opgezet polderpeil, waardoor de inklin-king van het veen wordt tegengegaan. Het mes snijdt daarbij dus aan twee kanten. Door naast het agrarisch weidevogelbeheer ook aaneen-gesloten natte weidevogelgebieden te maken wordt de teruggang van de weidevogels tot staan gebracht. Door de natte graslanden te situeren op de plekken met een dik veenpakket wordt inklinking en verbranding van het veen verminderd.

Dikte veenpakket

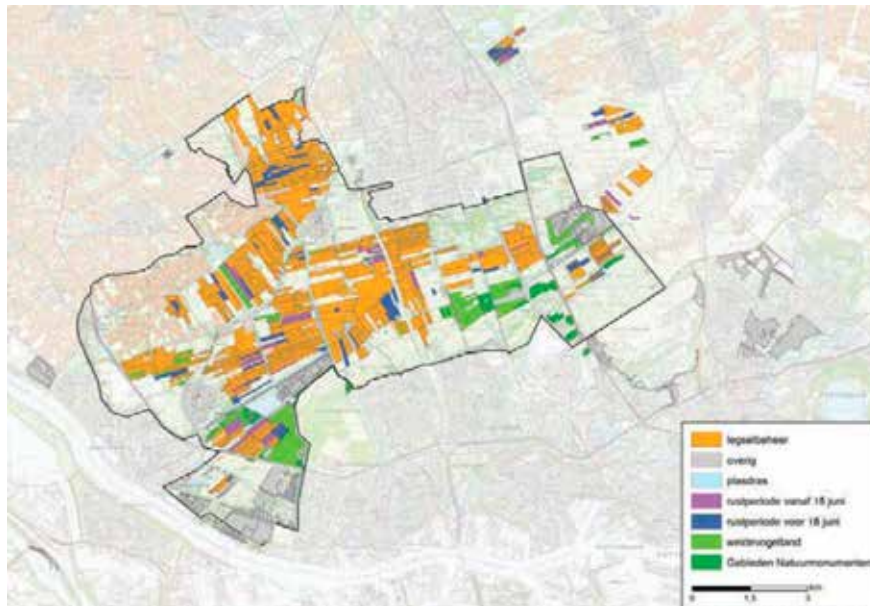
Natuurgebieden

Territoria grutto (SOVON, 2014)

Territoria elf soorten weidevogels (SOVON, 2014)

Percelen overeenkomsten agrarisch natuurbeheer (SOVON, 2014)

4.2 Beheer van het veenweidegebied: kansen voor de toekomst

Het is kenmerkend voor Midden-Delfland dat bijna alle boeren aan enige vorm van agrarisch natuurbeheer doen. Daarnaast zijn er verspreid door het gebied natte natuurgebieden, meestal in beheer bij Natuurmonumenten, die worden beheerd als weidevogelgebieden. Voor de landbouw is deze verwevenheid van agrarische productie en natuurbeheer een kans om Midden-Delfland neer te zetten als sterk merk. Dit kan worden gebruikt bij het vermarkten van streekproducten. Juist te midden van de stedelijke gebieden is er een prachtige kans voor de afzet van streekproducten. Deze producten hebben een toegevoegde waarde die in de prijs tot uiting kan komen.

Er zijn al agrarische coöperaties ontstaan voor de afzet van streekproducten en ook de Ondernemers Federatie Midden-Delfland speelt hier op in door het opzetten van een winkel waar streekproducten verkocht kunnen worden. Daarnaast produceren merkveehouders in Midden-Delfland ook voor de wereldmarkt. In totaal levert het gebied 30 miljoen liter melk per jaar. Een gezonde melkveehouderij zorgt bovendien voor het gewaardeerde beeld van de 'koe in de wei'. Bijna alle boeren in het gebied laten hun vee buiten grazen'.

Voor het weidevogelbeheer is het noodzakelijk dat er naast het agrarisch natuurbeheer ook natte graslanden van voldoende omvang aanwezig zijn om de weidevogelstand op peil te houden. In het kader van afspraken uit de IODS wordt het areaal weidevogelgebied verder uitgebreid.

Voor het landschap van Midden-Delfland levert de afwisseling in graslandbeheer (van regulier agrarisch tot nat hooiland) een mooi palet van afwisselende groentinten, die de recreatieve aantrekkingskracht van het gebied versterkt.

4.3 Waterbeheer: systeem en vernieuwing

Het watersysteem van Midden-Delfland bestaat uit twee gescheiden boezemstelsels: de West-Boezem, ten zuidwesten van de Schie, en de Oost-Boezem, ten noord oosten van de Schie. De West-Boezem heeft een hoofdgemaal in de Boonervliet naar Het Scheur voor de afwatering en waterinlaat. Door een nieuwe ecologische verbinding over de Schie (IODS) kan er een uitwisseling plaatsvinden tussen zoogdieren, amfibieën en reptielen van beide boezemstelsels. Deze verbinding is een schakel in de zone natte natuur van de Vlietlanden en de Aalkeet-Binnenpolder naar de Ackerdijkse plassen. Binnen polders worden vispassages gemaakt in stuwen en op boezemniveau in de gemalen. In het gebied zijn een aantal projecten in uitvoering en voorbereiding voor de opvang van piekberging: in de Woudse polder voor opvang van water vanuit het Westland en in de Berg-boezem in combinatie met de ontwikkeling van weidevogelnatuur.

Voor het verbeteren van de waterkwaliteit worden in de boezem natuurlijke oevers gemaakt (KaderRichtlijn Water) en wordt waterzuivering door een, 'Waterharmonica' bij de RWZI de Groote Lucht onderzocht.

De opgave voor het waterbeheer in Midden-Delfland is complex en de oplossingen voor een toekomstbestendig instandhouding van het veengebied zijn op dit moment nog in onderzoek.

Kralingermolen

VERWEVING VAN VEENWEIDELANDBOUW EN VEENWEIDENATUUR: ZORGEN VOOR TOEKOMSTBESTENDIGHEID

OMGANGSVORMEN MET LANDSCHAP VAN STAND

- Duurzaam grondgebruik nastreven door het gebruik goed af te stemmen met de ondergrond en het watersysteem. Bijvoorbeeld natte weidevogelgebieden situeren op plekken met nog aanwezig dik veenpakket.
- Een mix nastreven van agrarisch beheer en natuurbeheer, en dit uitdragen als 'sterk merk' van Midden-Delfland.
- Voor de samenhang in het aquatisch ecosysteem ecologische barrières zoveel mogelijk opheffen.
- De nabijheid van de steden en het bezoek van recreanten biedt kansen als economische pijler onder de landbouw in Midden-Delfland. Bijvoorbeeld door korte ketens tussen producent en consument en verkoop van streekproducten.

Bronnen

1. Ruimtelijk beleid;

- Visie Ruimte en Mobiliteit, provincie Zuid-Holland, 2014
- Midden-Delfland: een landschap van stand-gemeente Midden-Delfland, 2014
- Jubileumboek 50 jaar Rijksbufferzone- ministerie van VROM 2008
- Gebiedsvisie Midden Delfland® 2025 , 2005
- Landschapsontwikkelingsplan Midden-Delfland® 2025
- Ruimtelijke Visie Hof van Delfland
- Gebiedsprofiel Midden-Delfland, provincie Zuid-Holland 2012
- Reconstructieplan Midden-Delfland: deel-plannen Lickebaert, Gaag, Abtswoude, 1989- 1995
- Blind Spot, metropolitan landsape in the global battle for talent, Vereniging Deltame-tropool, 2016

2. Recreatieve inrichting

- Schapsvisie Midden-Delfland, Groenservice Zuid-Holland 2009
- Wandelroutes: wandelknooppunten net-werk, Recreatieschap Midden Delfland
- Toeristische overstappunten: TOP punten Recreatieschap Midden Delfland
- Gebiedsatlas Recreatieschap Midden Delfland, Doeltypenkaarten Recratieschap Midden Delfland 2015:
- Broekpolder: Integraal inrichtingsplan Broekpolder, Bureau Stroming, Stichting Federatie Broekpolder i.s.m. Gemeente Vlaardingen
- Groenzoom: Bestemmingsplan Groenzoom, Gemeente Lansingerland 29 januari 2016
- Zweth Zone: Stadsgewest Haaglanden, Gemeenten: Westland, Rijswijk, Midden Delfland, Den Haag, Hoogheemraadschap van Delfland, Provincie Zuid Holland
- Groenblauwe slinger, reflectie van de ruim-telijke kwaliteit, Provinciaal adviseur ruimte-lijke kwaliteit Zuid Holland Abe Veenstra, 11 juni 2013
- Vlinderstrik: Bestemmingsplan Vlinderstrik Gemeente Rotterdam, stadsontwikkeling Ruimte & Wonen, Bureau bestemmings-plannen 2013
- Dakpark A4: BGSV bureau voor steden-bouw en landschap 2010-heden
- Hollandse banen, Metropoolregio Rotter-dam-Den Haag, 2016
- Uitvoeringsprogramma Hof van Delfland, 2016
- Natuurbeheerplan, provincie Zuid-Holland, 2016
- Stilte naast de Stad- kaart Agrarische Natuurvereniging Vockestaert en Midden-Delfland Vereniging

3. Cultuurhistorie

- Historie en landschap van de polders: Aalkeetpolders, Broekpolder, Foppenpolder, Vlietlanden, Dijkpolder, Commandeurspolder, Duifpolder, Harnaschpolder, Woudse polder, Groeneveldsepolder, Klaas Engelbrechtspolder, Kerkpolder, Abtswoudsche polder, Zuidpolder van Delfgauw, Akkerdijkse polder, Oude Campspolder, Kralingerpolder, Dorppolder, Holierhoekse polder en Zouteveense polder, Noord-Kethelpolder. Stichting Midden-Delfland is Mensenwerk, periode 2007-2014.
- Cultuurhistorische schets van de Noordas, gemeente Rotterdam
- Groen-blauwe bouwstenen Structuurvisie Pijnacker-Nootdorp, 2013

4. Veenweidebeheer

- Werkboek Toekomst Veenweide, Kennis voor Klimaat, 2012
- Behoud weidevogels Midden-Delfland, Sovon, 2014
- www.boerinmiddendelfland.nl
- www.vockestaert.nl

Gesprekken met de volgende partijen:

- gemeente Rotterdam
- gemeente Den Haag
- gemeente Westland
- gemeente Delft
- gemeente Schiedam
- gemeente Vlaardingen
- gemeente Lansingerland
- gemeente Pijnacker-Nootdorp
- gemeente Maassluis
- gemeente Midden-Delfland
- Metropoolregio Rotterdam Den Haag
- Landschapstafel Hof van Delfland
- Hoogheemraadschap van Delfland
- LTO Noord afdeling Delflands Groen
- Staatsbosbeheer
- Natuurmonumenten
- Midden-Delfland Vereniging
- Agrarische Natuurvereniging Vockestaert
- Stichting Midden-Delfland is Mensenwerk
- Ondernemersfederatie Midden-Delfland
- Stichting RECER

Colofon

Gebiedsbeschrijving Midden-Delfland is opgesteld door Feddes/Olthof landschapsarchitecten bv in opdracht van het College van Midden-Delfland

Werkteam

Yttje Feddes (Feddes/Olthof, landschapsarchitect)

Martijn Noordermeer (Feddes/Olthof, landschapsonwerper)

Esther van der Tuin (Feddes/Olthof, landschapsonwerper)

Begeleidingsteam

Kim Jansen-Jonkman, Gemeente Midden-Delfland

Wim van Dalen, Gemeente Midden-Delfland

Kees Boks, Gemeente Midden-Delfland

Eugénie Klok, Gemeente Midden-Delfland

Maart 2017

